

OSLO SPEILET

Nesten 200 000 flere innbyggere i Oslo
i 2030 enn i dag

Babyboomen fortsetter i Oslo

Studentbyen Oslo

En aldrende befolkning – litt **mer om**
Oslos seniorer

Innholdsfortegnelse

Innledning og leder	S . 5
Nesten 200 000 flere innbyggere i Oslo i 2030 enn i dag	S . 6
Babyboomen fortsetter i Oslo	S . 15
Studentbyen Oslo	S . 22
En aldrende befolkning – litt mer om Oslos seniorer	S . 31

Forsidebilde: Martin Johnson, nxt Oslo reklamebyrå.

OSLOSPEILET ble utgitt første gang i 1991, og har siden kommet ut tre til seks ganger årlig. Oslospeilet inneholder artikler om ulike sider ved byens utvikling, særlig innen områdene demografi og sosioøkonomi.

Magasinet utgis av Oslo kommunes utviklings- og kompetanseetat, ved avdeling for statistikk, analyse og datavarehus.

Ansvarlig redaktør: Etatsdirektør Gerd Robsahm Kjørven

Redaktør: Seniorskonsulent Laila Kleven

OSLOSPEILET

Den røde tråden gjennom dette nummeret av Oslospeilet er livsfaser. Hele livet går vi gjennom ulike faser; fra å bli født og være småbarn, gjennom ungdomstid, studier og familieetablering og helt til slutt går vi som seniorer, inn i alderdommen.

Ved å bruke livsfase som utgangspunkt, setter vi sammen befolkningen i grupper som innad er relativt heterogene – enten dette gjelder demografiske eller økonomiske kjennetegn. Dette danner imidlertid et bakteppe som er viktig å ha med seg når man diskuterer målgrupper og treffsikkerheten til offentlige tjenester.

■ ■ **Raising children is an incredibly hard and risky business in which no cumulative wisdom is gained: each generation repeats the mistakes the previous one made** ■ ■

Bill Cosby

Oslo i dag gir et godt bilde på at noen livsfaser i mindre grad enn før kan knyttes til en bestemt alder. Antall barn som blir født i Oslo er rekordhøyt, og mors fødealder er høyere i hovedstaden enn i resten av landet. Mens flertallet av de nyfødte Oslobarna har en mor i alderen 25-39 år, finnes det mange kvinner som har små barn også etter fylte 40 år. I 2010 ble nesten fem hundre Oslobarn født av mødre som var 40 år eller eldre.

På den annen side er den ventende eldrebølgen nettopp definert ut fra alder. Fellestrekket for denne gruppen er at de ble født i årene rett etter andre verdenskrig, ellers er også denne gruppen svært sammensatt. Mange har både bedre helse og økonomi enn dagens eldre, slik at vi kan forvente at livsstilen og behovene til fremtidens eldre vil avvike en god del fra dagens. Dette betyr at ikke en gang alderdommen vil bli som før.

Nesten 200 000 flere innbyggere i Oslo i 2030 enn i dag

Oslo vil årene framover få en sterk befolkningsvekst. Mens Oslo per 1.1.2011 hadde 599 230 innbyggere, kan befolkningen per 1.1.2030 være på nesten 800 000 innbyggere. Dette er en vekst på 200 000 personer eller 32,5 prosent flere personer enn i dag. Veksten vil bli sterkest for barn og ungdom 6-18 år og for unge eldre 67-79 år. Den forventede utviklingen i Oslo samsvarer godt med utviklingen i de andre store byene i Norge. Alle kan regne med stor befolkningsvekst i årene framover, men Oslo er klart den storbyen som vil få den største befolkningsveksten fram til 2030.

Hvorfor framskrive befolkningen?

Befolkningsframskrivninger gir oss et anslag for hvor mange mennesker det kan komme til å bo i Oslo i årene framover fordelt på aldersgrupper og bydeler. Framskrivingene legger til grunn antakelser om hvordan fruktbarheten, dødeligheten, flyttemønster og boligbyggingen kan komme til å bli i Oslo årene framover, og gitt disse forutsetningene; hvordan vil befolkningsutviklingen kunne bli i årene framover.

Oslo kommune bruker befolkningsframskrivingen som grunnlag for å planlegge kommunens tjenesteproduksjon i årene framover. Hvilke kommunale tjenester må prioriteres for å fange opp endringer i etterspørselen som befolkningsutviklingen skaper. Behovet for framskrivninger er særlig stort når befolkningen gjennomgår store endringer i størrelse og alderssammensetning. Framskrivingen

Framskrivingsforutsetninger 2012-2030.

Alle alternativer:	2011	2030
Fruktbarhet (SFT)	1,86	1,86
Forventet levealder:		
Kvinner	89,2 år	85,5 år
Menn	79,2 år	82,1 år

Andre forutsetninger (alle)

Flyttemønster for årene	2006-2009
Boligpotensiale 2011-2030	67 767 boliger

Nettoinnflytting	2011	2030
Hovedalternativ	5 600	400
Høyalternativ	7 052	7 052
Lavalternativ	4 312	-1 600

viser blant annet at i årene framover kan vi regne med en sterk økning i antallet barn i skolealder. Mange skoler må utvides, mens det andre steder må bygges nye skoler. Samtidig vet vi at det kan gå mange år fra man bestemmer seg for å bygge en ny skole til at skolen er bygget, og kan tas i bruk.

Forutsetningene som framskrivningen bygger på kan endre seg raskt. Oslo kommune lager derfor hvert år i mai en ny befolkningsframskrivning. Årets framskrivning gir tall for befolkningsutviklingen i Oslo som helhet fram til 2030 og for bydelene fram til 2022. For Oslo i alt presenteres det også et høy- og lavalternativ for å kunne si noe om usikkerheten og spennvidden i befolkningsutviklingen i årene framover. Det er allikevel slik at hovedalternativet skal legges til grunn for planlegging og budsjettering.

Befolkningsvekst i alle tre alternativene

Alle alternativene i befolkningsframskrivningen legger til grunn at Oslo i årene framover vil få befolkningsvekst (se forklaringsboks for nærmere detaljer). I **hovedalternativet** antas det at Oslos

befolkning vil øke med 32,5 prosent fram til 2030. Alternativet tar utgangspunkt i mellomalternativet (MMMM¹) til Statistisk sentralbyrå (SSB), men legger til grunn en noe høyere befolkningsvekst fram mot 2030 enn hva SSB gjør. Dette innebærer en fortsatt sterk befolkningsvekst sammenlignet med resten av landet, men den årlige veksten synker fra dagens nivå på 2,1 prosent til 1,2 prosent i 2030, eller fra ca 12 000 personer i 2011 til ca. 9 000 personer i 2030. Nedgangen bygger på at SSB på sikt regner med nedgang i innvandringen til Norge og lavere grad av sentralisering av befolkningen i Norge.

Høyalternativet legger opp til at befolkningsveksten i prosent vil holde seg på dagens nivå, dvs. ca. 2,1-2,2 prosent per år. Den årlige befolkningsveksten i antallet personer vil da kunne øke fra omtrent 12 000 personer i 2011 til over 18 000 personer i 2030. Det gir en befolkning på ca. 900 000 personer i 2030, en økning på 50,7 prosent fra 2011. Forutsetningene er de samme som for hovedalternativet med unntak av at nettoinnflyttingen til Oslo holdes på samme nivå som den har vært i årene 2006-2009, ca. 7 000 personer per år.

Tabell 1: Befolkningsframskriving for Oslo etter aldersgrupper 2012-2030 (statistikk 2011).

	0-5 år	6-12 år	13-15 år	16-18 år	19-29 år	30-39 år	40-49 år	50-66 år	67-79 år	80-89 år	90 år +	I alt
2011	50 541	41 857	16 620	16 512	110 667	114 266	83 257	104 869	37 705	18 265	4 671	599 230
2012	51 842	42 896	16 788	16 931	113 654	115 738	85 484	105 797	39 374	17 987	4 846	611 337
2013	52 953	44 098	16 841	17 545	114 943	117 986	87 466	106 924	41 131	17 601	4 974	622 462
2014	54 073	45 167	17 205	17 995	115 920	120 572	89 015	107 635	43 695	17 096	5 047	633 420
2015	54 949	46 691	17 291	18 123	116 868	122 999	90 610	109 061	45 893	16 469	5 147	644 101
2016	55 852	48 147	17 494	18 045	118 541	125 024	91 953	110 670	47 772	16 120	5 123	654 741
2017	56 836	49 325	17 770	18 400	120 003	126 886	93 109	112 525	49 501	15 808	5 098	665 261
2018	57 844	50 438	18 310	18 495	121 369	128 805	94 376	114 367	50 968	15 771	4 965	675 708
2019	58 809	51 450	18 926	18 714	121 816	131 009	95 901	116 423	52 303	15 794	4 899	686 044
2020	59 708	52 372	19 437	18 980	121 853	133 451	97 350	118 504	53 634	15 997	4 817	696 103
2021	60 575	53 320	19 989	19 526	120 637	136 866	98 747	120 627	54 854	16 181	4 823	706 145
2022	61 357	54 091	20 622	20 126	120 935	139 294	99 455	122 897	56 435	16 173	4 802	716 187
2023	62 072	54 910	21 111	20 624	123 240	139 352	100 886	125 191	57 588	16 633	4 750	726 357
2024	62 725	55 827	21 504	21 178	125 377	139 386	102 624	127 168	58 511	17 524	4 624	736 448
2025	63 308	56 753	21 684	21 777	127 170	139 759	104 114	129 407	59 112	18 853	4 476	746 413
2026	63 831	57 631	21 923	22 234	128 084	141 335	105 517	131 284	59 844	20 085	4 407	756 175
2027	64 327	58 457	22 272	22 617	128 210	143 570	106 964	133 164	60 101	21 667	4 356	765 705
2028	64 822	59 235	22 648	22 772	130 085	144 501	108 327	134 867	60 806	22 846	4 374	775 283
2029	65 307	59 962	23 021	22 999	131 593	145 118	109 775	137 192	61 439	23 823	4 450	784 679
2030	65 784	60 625	23 392	23 336	133 190	145 167	111 350	139 437	62 363	24 615	4 590	793 849
Vekst	15 243	18 768	6 772	6 824	22 523	30 901	28 093	34 568	24 658	6 350	-81	194 619
%	30,2	44,8	40,7	41,3	20,4	27,0	33,7	33,0	65,4	34,8	-1,7	32,5

¹Statistisk sentralbyrå gir sine framskrivningsalternativer 4-sifrede koder. Alternativet MMMM står for middels utvikling av fruktbarhet, forventet levealder, innenlandsk flytting og innvandring. Eneste forskjellen i MMML alternativet er forventning om lavere innvandring til Norge.

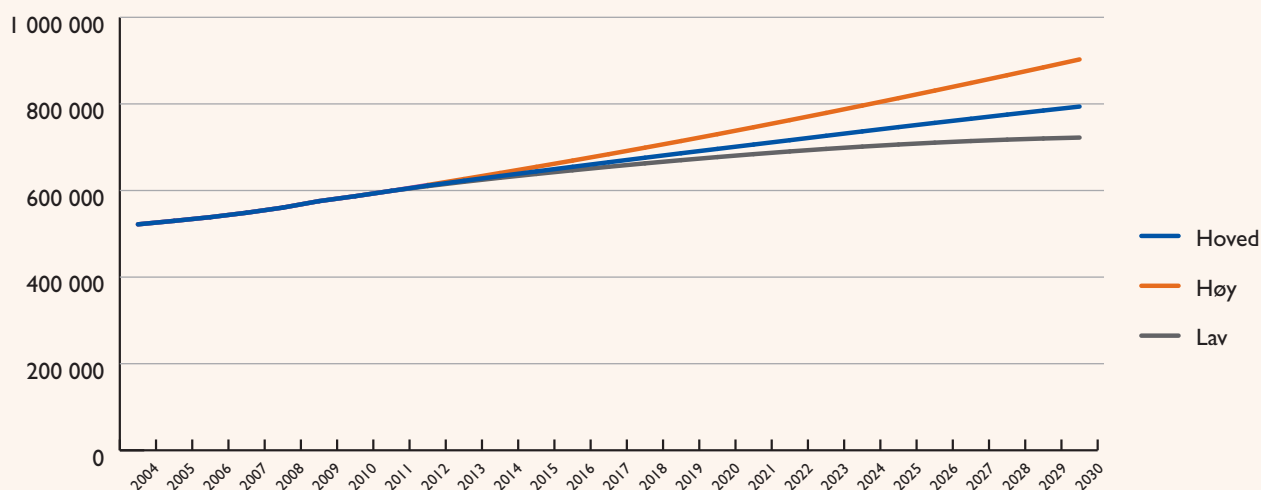
I **lavalternativet** vil befolkningen i Oslo øke med 23,8 prosent som vil gi en befolkning i overkant av 740 000 personer i 2030. Den årlige befolkningsveksten vil synke fra dagens nivå på ca. 12 000 personer til ca. 6 000 personer i 2030, dvs. fra 1,8 prosent i 2011 til 0,8 prosent i 2030. Forutsetningene er de samme som hovedalternativet, men med en sterk nedgang i nettoinnflyttingen til Oslo tilsvarende SSBs alternativ MMML² for Oslo fra 2010.

Nedenfor vil vi se nærmere på befolkningsutviklingen etter aldersgrupper i hovedalternativet.

til lavere vekst i aldersgruppen 19-29 år og 30-39 år, noe som igjen fører til enn lavere vekst i antallet fødte og i aldersgruppen 0-5 år.

Fortsatt vekst i barnebefolkningen gjør at Oslo kommune må regne med å fortsette utbyggingen av barnehageplasser. Etterspørselen etter barnehageplasser har også økt de senere årene etter at alle barn 1-5 år har fått rett til barnehageplass, og i 2009 var det 83,4 prosent som benyttet seg av denne muligheten.

Figur 1: Befolkningsutviklingen 1.1.2004-30, statistikk 2004-11 og framskrivning 2012-30

Stadig flere barn og unge i Oslo

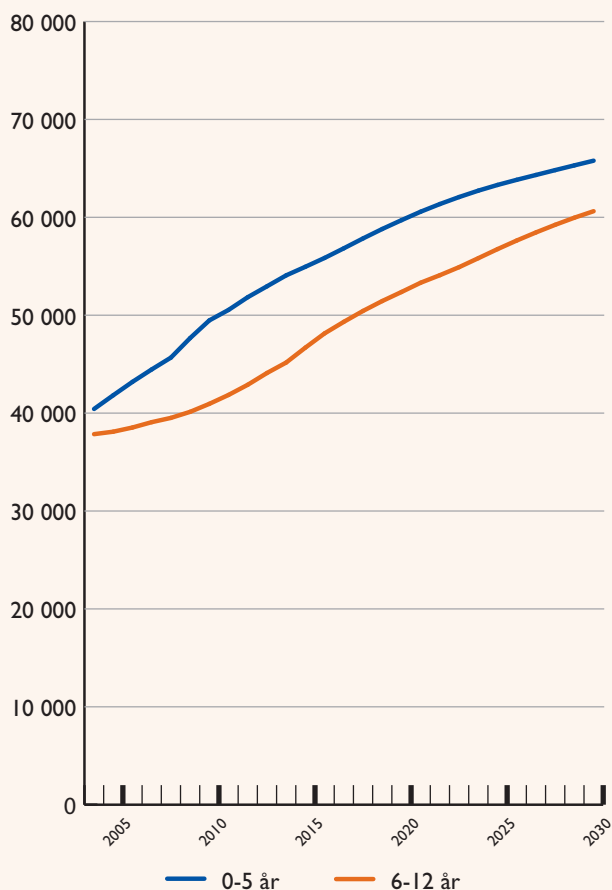
Mange flere barn blir født i byene og særdeles i Oslo, og fruktbarheten i Oslo er nesten like høy som i landet som helhet. Det viser artikkelen om utviklingen i antallet fødte i dette nummeret i Oslospeilet. Dette er også lagt til grunn i framskrivningen. Sammen med en nedgang i dødeligheten og antallet døde, fører dette til at naturlig tilvekst framover også vil stå for en stor andel av befolkningsveksten.

Høye fødselstall fører til en fortsatt sterk vekst i barnebefolkningen. Fra 2011 til 2030 vil antallet barn 0-5 år kunne øke med 30,2 prosent eller vel 15 000 barn. Veksten er allikevel noe lavere enn for Oslo som helhet på 32,5 prosent. Lavere nettoinnflytting utover i framskrivningsperioden fører

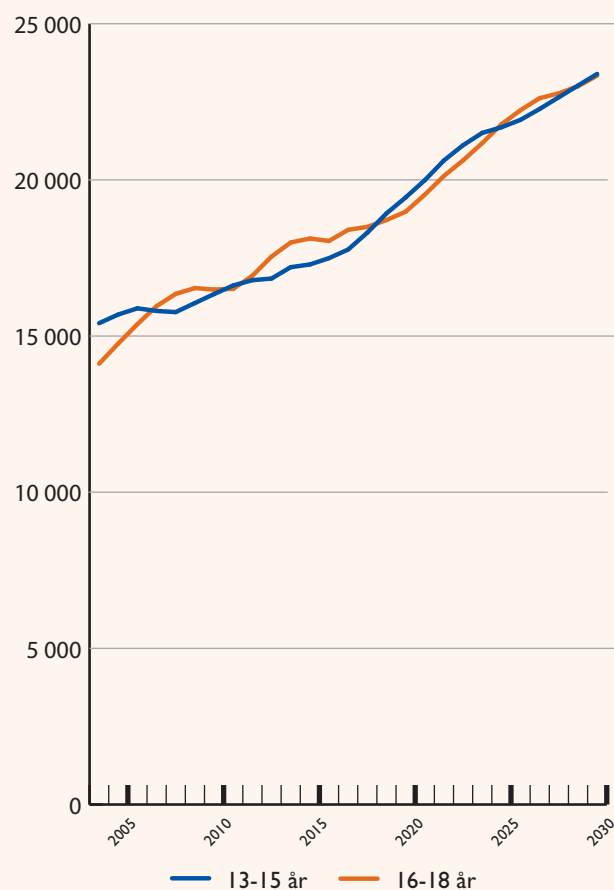
Men det er særlig veksten av barn og unge i skolealderen (6-18 år) som i årene framover vil skape de store utfordringene for Oslo kommune. Med unntak av de unge eldre i aldersgruppen 67-79 år, er det ingen annen aldersgruppe som antas å få så stor vekst. Aldersgruppen 6-18 år vil fram til 2030 kunne øke med 43,2 prosent. Som det framgår av figur 2 og 3 vil veksten komme både for barn og unge i barne- og ungdomskolen så vel som i videregående skole. Resultatet vil være at mange skoler må utvides og nye skoler bygges for alle alderstrinn. Aldersgruppen 6-12 år kan regne med størst vekst. Her kan antall barn øke med 44,8 prosent fra 2011-2030, dvs. med nesten 19 000 barn. Veksten er særlig sterk i første del av framskrivningsperioden, men flater noe ut i andre halvdel i perioden etter som veksten i aldersgruppen 0-5 år avtar.

²Se fotnote 1

Figur 2: Befolkningsutviklingen for barn og ungdom 0-18 år. 1.1.2004-2030. Statistikk 2004-2011 og framskriving 2012-2030

Figur 3: Befolkningsutviklingen for ungdom 13-18 år. 1.1.2004-2030. Statistikk 2004-2011 og framskriving 2012-2030

Aldersgruppene 13-15 år og 16-18 år er i utgangspunktet omtrent like store og kan regne med å få omtrent like stor vekst i framskrivningsperioden. De vokser med henholdsvis 40,7 prosent og 41,3 prosent eller nesten 7 000 personer.

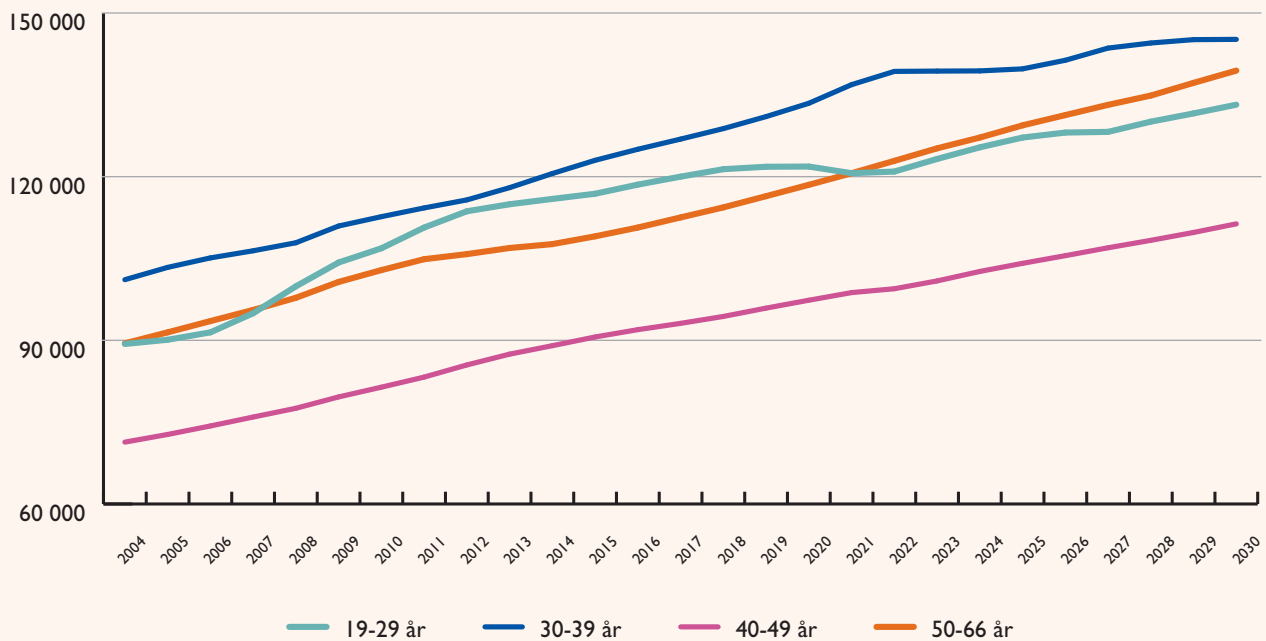
Andelen voksne 19-66 år vil synke fram mot 2030

Veksten i aldersgruppen 19-66 år vil bli mindre enn for befolkningen som helhet. Mens befolkningen som helhet antas å øke med 32,5 prosent, vil veksten for personer 19-66 år antakelig bare bli på 28,1 prosent. Aldersgruppen har et lavt forbruk av kommunale tjenester sammenlignet med andre aldersgrupper, men bidrar desto mer til skatteinngangen til Oslo kommune. Men som vi skal se nedenfor, så er det de yngste aldergruppene i dette

aldersegmentet som kan regne med å få lavest vekst fram til 2030.

Laveste vekst kommer i aldersgruppen 19-29 år. Gruppen vil vokse med omtrent 20,4 prosent fra 2012 til 2030, dvs. ca 22 500 personer, noe som er godt under det vi regner med for Oslo som helhet. Forutsetningen om en nedgang i nettoinnflyttingen til Oslo fører til nedgang i innflyttingen til Oslo i framskrivningsperioden, mens utflyttingen fra Oslo forblir på omtrent samme nivå som i dag. Når ca. 50 prosent av all innflyttingen til Oslo de siste årene nettopp kom i aldersgruppen 20-29 år, vil dette føre til en svakere vekst for denne aldersgruppen.

Nedgangen i nettoinnflyttingen påvirker også veksten i aldersgruppen 30-39 år. Riktig nok blir det også færre innflyttere til Oslo i denne aldersgruppen, men færre personer 19-29 år vil på sikt også

Figur 4: Befolkningsutviklingen for personer 19-66 år. 1.1.2004-2030. Statistikk 2004-2011 og framskrivning 2012-2030

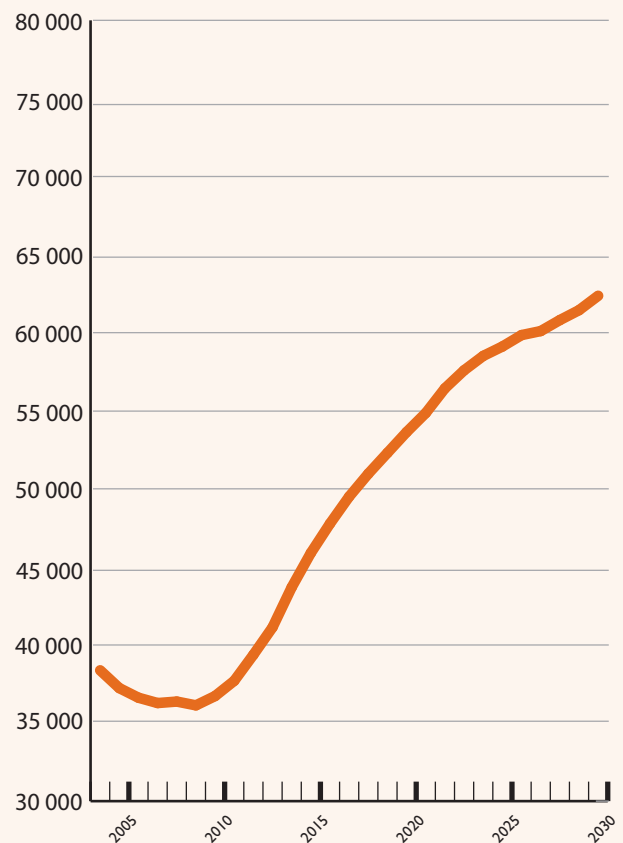
føre til færre personer i aldersgruppen 30-39 år. I perioden 2011-2030 antas det at aldersgruppen 30-39 år vil øke med 27 prosent, dvs. omtrent 31 000 personer.

Vi regner med at aldersgruppene 40-49 år og 50-66 år til gjengjeld vil få en vekst på linje med Oslo som helhet. Gruppene antas å vokse med henholdsvis 33,7 prosent og 33 prosent. Det er først etter 2030 at nedgangen i innflyttingen i aldersgruppen 19-40 år vil kunne slå ut i utviklingen for disse aldersgruppene.

Størst vekst blant yngre eldre

Mange kommuner i Norge vil i årene som kommer få en sterk vekst i eldrebefolkningen som vil kreve økte bevilgninger for å realisere tjenestetilbudet til de eldre. Oslo vil også få en vekst i eldrebefolkningen, dvs. i antallet personer 67 år og over. Men i motsetning til mange andre kommuner, vil hovedtyngden av veksten komme i aldersgruppene 67-79 år, mens veksten i antallet personer 80 år og over vil først komme etter 2025.

Figur 5 viser at befolkningen 67-79 år kan øke med 65,4 prosent fram 2011 til 2030, dvs. fra 37 705

Figur 5: Befolkningsutviklingen for personer 67-79 år per 1.1.2004-2030. Statistikk 2004-2011 og framskrivning 2012-2030

personer i 2011 til over 62 000 personer i 2030. I denne aldersgruppen finner vi de store fødselskullene som ble født etter 1945. En person som ble født i 1945 vil i 2011 være 66 år. Etter hvert som kullene født i årene etter 1945 blir 67 år og eldre, vil dette føre til en sterk økning i antallet personer i aldersgruppen 67-79 år og på lang sikt, som vi skal se nedenfor, også vekst i aldersgruppen 80 år+.

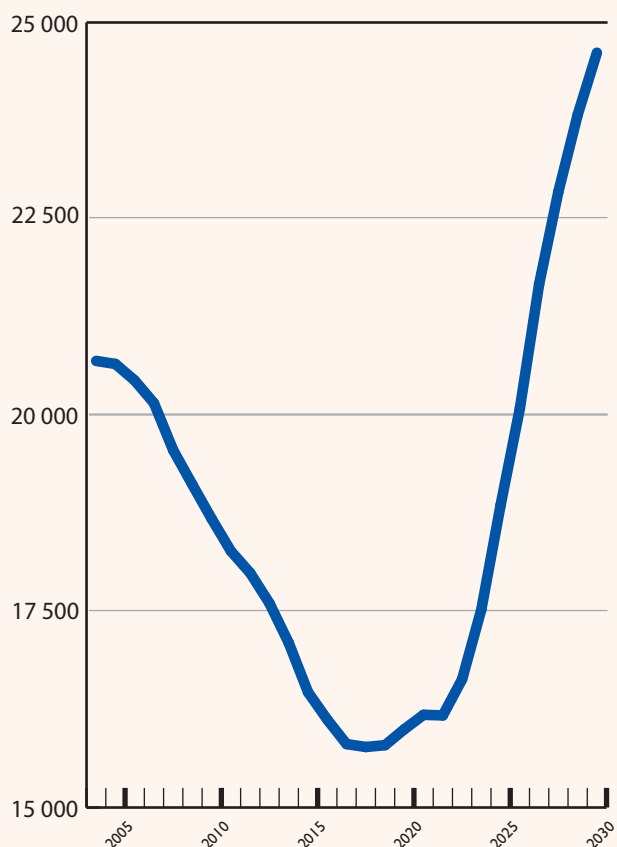
Med økende alder kommer også gjerne tjenestebehovet, men det er først når de store årskullene i blant de eldre blir 80-85 år at tjenestebehovet, og dermed utgiftene for Oslo kommune virkelig blir store. Vel halvparten av alle eldre over 90 år i Oslo er på sykehjem, og når en sykehjems plass koster mellom 800 000 - 900 000 kr er det snakk om store utgifter i eldreomsorgen. En person som er født i 1945 vil først bli 80 år i 2025. For Oslo kommune vil dermed de store utfordringene i eldreomsorgen komme først etter 2025, men før 2025 vil det være utviklingen i antallet personer i aldersgruppene

80-89 år og 90 år+ hver for seg blir avgjørende for tjenestebehov og utgifter.

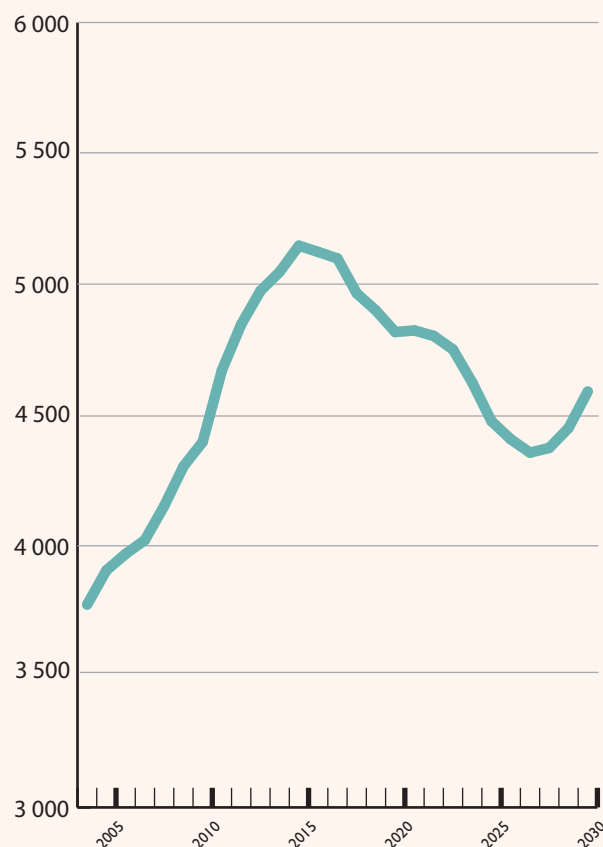
Eldrebølgen etter 2025

Utviklingen i antallet personer 80 år og over underbygger antakelsen om at eldrebølgen i Oslo først kommer etter 2025. Men det er stor forskjell i utviklingen mellom personer i aldersgruppen 80-89 år og 90 år+ i framskrivningsperioden. Figur 6 viser at antallet personer 80-89 år vil synke i årene fram til 2019, og det er først etter 2022 at det igjen blir flere personer i denne aldersgruppen enn det er i dag. Utviklingen vi ser etter 2022 er en naturlig konsekvens av at de store årskullene i aldersgruppen 67-79 år etter hvert blir 80 år og over. Den meget sterke veksten fra 2022-2030 gjør at vi kan regne med at antallet eldre 80-89 år vil øke med vel 6 000 personer eller 34,8 prosent fra 2011-2030. Utviklingen i antallet eldre 90+ år følger som en konsekvens av utviklingen av 80-89 år, men med

Figur 6: Befolkningsutviklingen for personer 80-89 år per 1.1.2004-2030. Statistikk 2004-2011 og framskrivning 2012-2030

Figur 7: Befolkningsutviklingen for personer 90+ år per 1.1.2004-2030. Statistikk 2004-2011 og framskrivning 2012-2030

en naturlig forsinkelse på omtrent 10 år. De siste årene har det vært en vekst i antallet 90 år og over og denne utviklingen vil fortsette fram til 2015. Nedgangen i antallet etter 2015 er en konsekvens av nedgangen i antallet 80-89 år 10 år tidligere. Veksten i antallet 80-89 år etter 2022 slår først ut for antallet 90+ år etter 2028. Ser vi perioden 2011-2030 under ett, så er det faktisk ingen økning antallet eldre 90+ år, dvs. det vil være omtrent 4 500 personer både i 2011 og i 2030.

Sammensetningen av eldrebefolkningen endrer seg mye fram mot 2030, men det er knyttet mindre usikkerhet til eldrebefolkningen enn for andre aldersgrupper. Befolkningen som kommer til å utgjøre morgendagens eldre i Oslo bor i stor grad allerede i Oslo. Andelen av befolkningen som flytter

synker med alderen og særlig etter 50-årsalderen. I den grad de flytter, skjer flyttingen innenfor Oslo. Vi kjenner derfor med ganske stor sikkerhet utviklingen av eldrebefolkningen og at dette kan føre til store utfordringer for Oslo kommune innen eldreomsorgen fram mot 2030. På kort sikt vil økningen i antallet 90 år og over kunne bety en økning av Oslo kommunes utgifter til eldreomsorg på tross av nedgangen i antallet eldre 80-89 år. Men det er som sagt, først når begge aldersgruppene 80-89 år og 90 år+ øker i antall etter 2025, at utgiftene til eldreomsorg virkelig kan komme til å vokse.

Forfatter: Niels Henning Gundersen

Kilde: Oslo kommune: Befolkningsfremskrivning 2012-2030

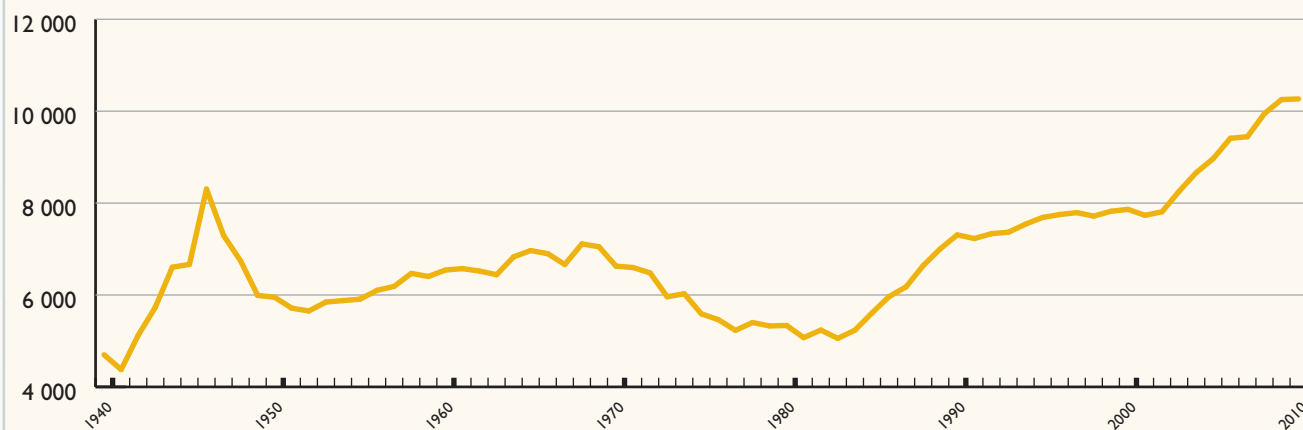

Babyboomen fortsetter i Oslo

I 2010 ble det født 10 267 barn i Oslo, dobbelt så mange barn som det ble født for 30 år siden. Det har aldri før blitt født så mange barn i Oslo. I et lengre historisk perspektiv, var fødselstallene rekordlave på 1930-tallet. I 1946 kom den såkalte etterkrigs-babyboomen, deretter sank fødselstallene fram til tidlig på 1950-tallet for så å stige fram til 1968. Deretter fulgte en ny nedgang fram til 1983, fødselstallene nådde da et nivå på linje med krigsårene. Etter 1983 har fødselstallene i Oslo steget jevnt.

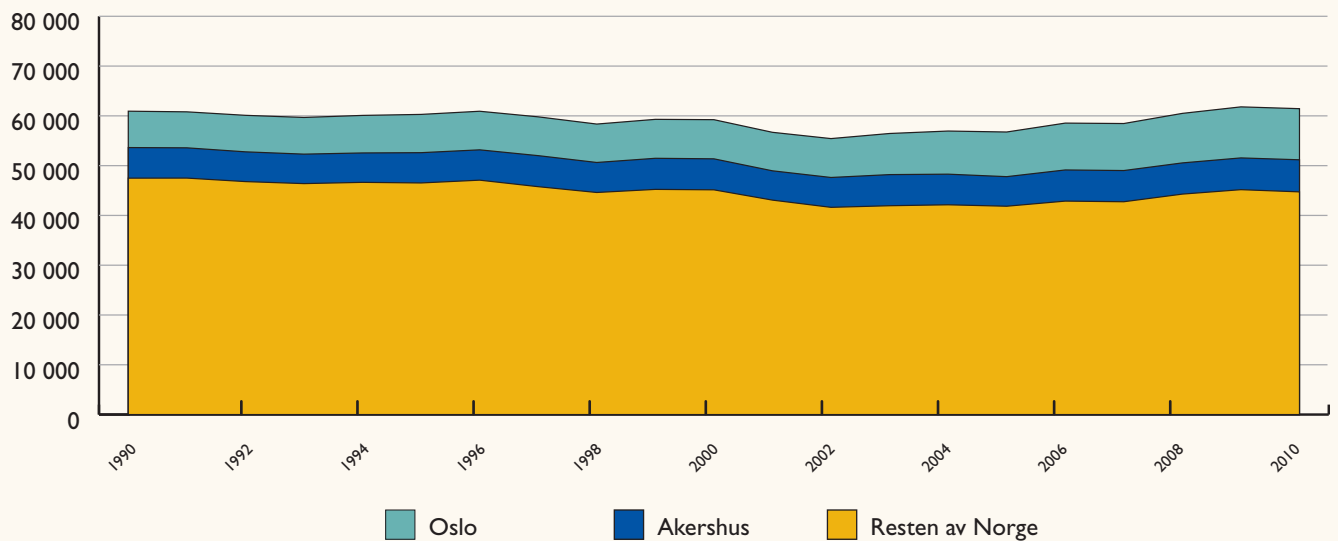
Figur 1: Levendefødte i Oslo 1940-2010

Økte fødselstall i Norge skyldes økte fødselstall i Oslo

Fødselskurven for Norge ligner den for Oslo, helt fram til 1990. De siste 20 åra har fødselstallene noenlunde stabilisert seg, dette gjelder både i Akershus og i resten av landet. I Oslo derimot har fødselstallene fortsatt å stige. Fødselstallet i Norge

steg med 11 505 fra 1983 til 2010, Oslo alene sto for 45,3 prosent av denne økningen. Hvis vi ser på de siste 20 årene, fra 1990 til 2010, er det imidlertid Oslo alene som står for hele fødselsøkningen. Mens fødselstallet for hele Norge økte med 503, ble det født 2959 flere barn i Oslo i 2010 enn i 1990. Akershus økte med 299, resten av landet hadde dermed en nedgang på 2755 fødsler fra 1990 til 2010.

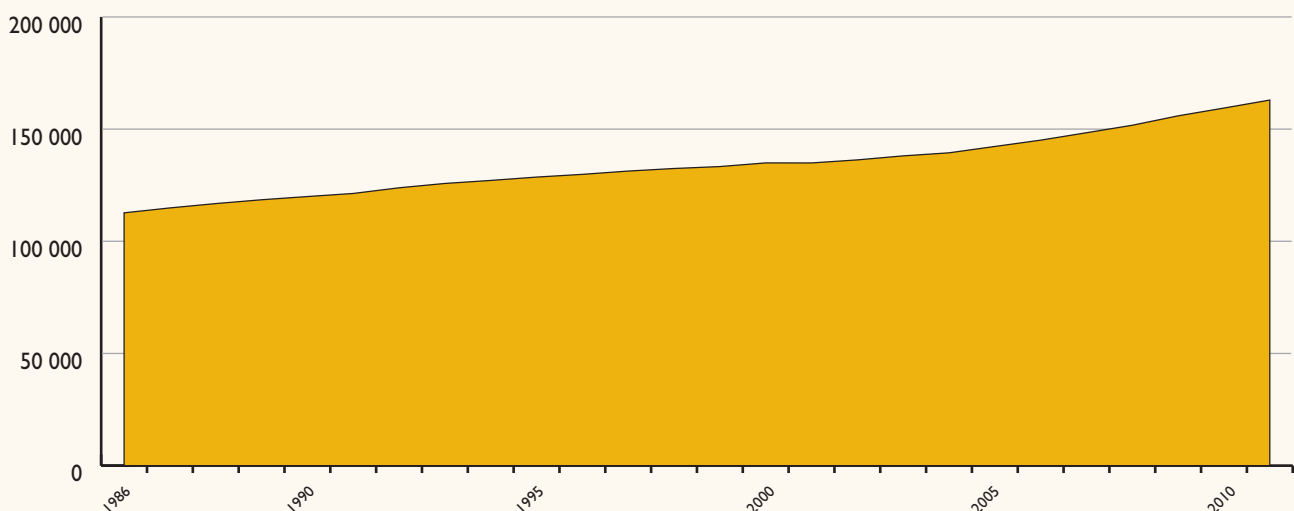
Figur 2: Levendefødte i Norge, Oslo og Akershus.

17 av 100 norske babyer født i 2010 var Osloborgere

Med stadig økende fødselstall, har Oslo økt sin andel av fødslene i Norge. Mens 10 av 100 norske barn ble født i Oslo i 1990, ble nesten 17 av 100 født i Oslo i 2010, mens bare 12,2 prosent av innbyggerne i Norge er bosatte i Oslo. Akershus har stabilisert seg med en andel på om lag 10 prosent av barnefødslene.

Hva kan forklare de økte fødselstallene?

Det er to faktorer som kan forklare endringer i fødselstallene; antall potensielle mødre og antall barn disse føder. Kvinnefaktoren er bestemt av antall kvinner i fødedyktig alder, samt av aldersfordelingen i denne gruppa. I et lukket samfunn vil kvinnetallet i en bestemt aldersgruppe være resultat av hvor mange som ble født et tilsvarende antall år tidligere minus antall døde. Oslo, som hoved-

Figur 3: Antall kvinner 15-49 år. Oslo. 1986-2011.

stad, storby, utdanningssenter osv. er imidlertid så preget av selektiv inn- og utflytting at foregående fødselstall er en dårlig indikator.

Prosentandelen av norske kvinner i fruktbar alder (15-49 år) som bor i Oslo har økt jevnt. Mens det 1.1. 1986 var 112 679 kvinner i alderen 15-49 år bosatt i Oslo, har tallet økt med over 50 000 til 162 947 kvinner 1.1.2011. Det er en økning på 45 prosent i perioden 1986 til 2011. Prosentandelen av norske kvinner som var bosatt i Oslo økte fra 11 % til 14 prosent.

Hver femte norske kvinne mellom 25 og 34 år er i dag bosatt i Oslo

Det er selvsagt også viktig hvordan denne kvinnebestanden er sammensatt. Kvinner under 20 år og over 45 år føder et ubetydelig antall barn i et demografisk perspektiv.

Når vi ser på aldersfordelingen innad i gruppen kvinner i fruktbar alder, finner vi at den er noenlunde jevn. Svingningene tilsvarer tidligere års fødselstall. Det at det er noen flere kvinner i aldersgruppene over 35 år og noen færre i alderen 25-29 år avspeiler tidligere års fødselstall.

Bildet av Oslos kvinnebefolkning ser helt annerledes ut. Oslos befolkning vil i stor grad være et produkt av selektive flyttestrukturer. Kvinner flytter til Oslo når de er unge. De skal studere, de skal job-

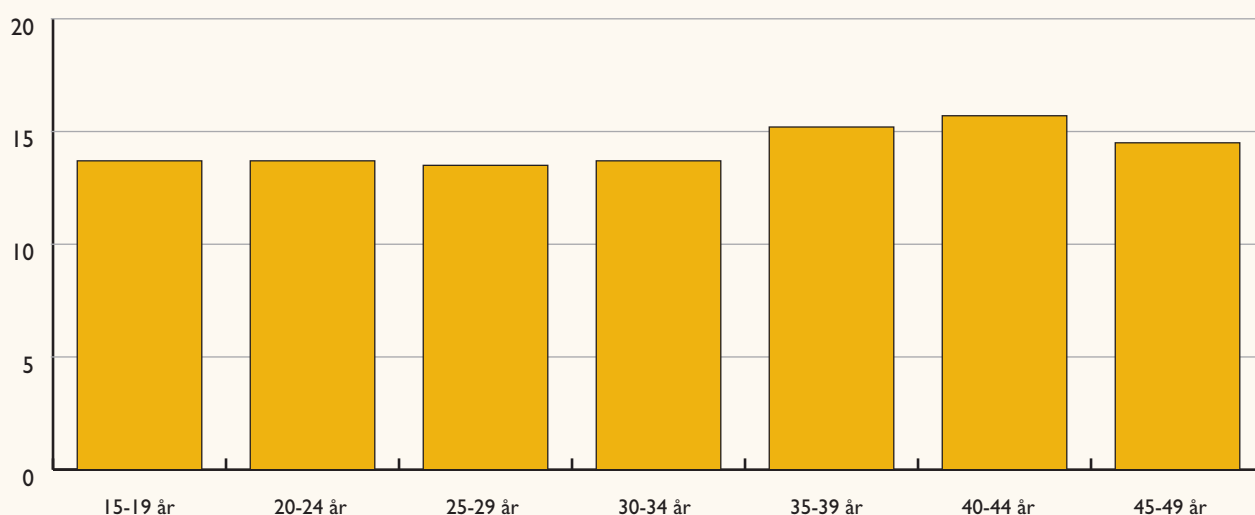
be, de skal leve det urbane livet. Når de blir eldre, flytter mange av dem ut av Oslo, ofte ikke lengre enn til Akershus. Det blir dermed viktig for Oslos befolkningsutvikling ikke bare hvor mange som flytter inn til byen, men også hvor mange som blir og føder barna sine i Oslo. Som figuren viser, bor det særlig mange kvinner i alderen 25-34 år i Oslo, hver femte norske kvinne i denne aldersgruppen er bosatt i Oslo. Dette er da også den aldersgruppen som føder flest barn. Økningen i aldersgruppen 30-34 år i Oslo er på 70 % fra 1986 til 2011 (fra 17 796 til 30 195). Dette tyder på at færre flytter ut enn tidligere, de flytter eventuelt ut seinere i livsløpet.

Prosentandelen kvinner i alderen 25-39 år bosatt i Oslo var 12,4 i 1986, den har steget til 17,9 prosent i 2011.

Oslos befolkningsutvikling må sees i sammenheng med Akershus, ettersom mye av flyttestrømmen går mellom Oslo og Akershus. Et vanlig mønster er at unge kvinner bor i Oslo for så å flytte til Akershus når de blir eldre og når de blir mødre. Kvinnebefolkningen i Akershus er således preget av mønsteret i Oslo. Kvinner i aldersgruppa 20 til 34 år, som vi fant mange av i Oslo, er det få av i Akershus, derimot er det flere kvinner i de eldre aldersgruppene i Akershus.

I Akershus ser bildet derfor helt annerledes ut. Her er det en klart mye lavere andel kvinner i nettopp

Figur 4: Kvinner 15-49 år etter 5-årsgrupper. Norge. 1.1.2011. Prosent

de aldersgruppene hvor Oslo har mange kvinner. Det samme gjelder resten av landet (her Norge unntatt Oslo og Akershus), dog ikke i like sterk grad. Summen av dette får vi tydelig illustrert i neste figur. De mest fruktbare aldersgruppene er godt representerte i Oslo. De er ikke så mange i resten av landet.

Flere kvinner i alle aldersgrupper, men størst økning i de mest fruktbare aldersgruppene.

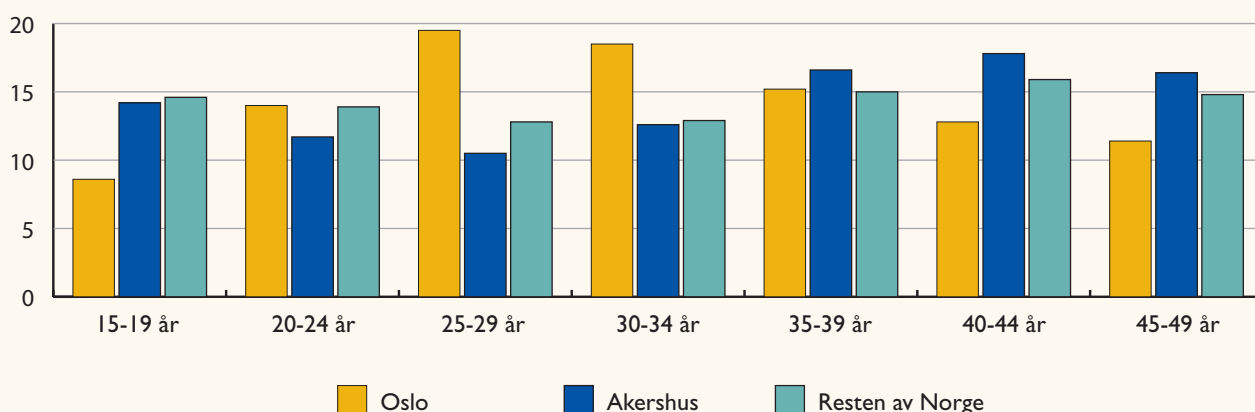
Når vi ser utviklingen over tid, ser vi at mønsteret har vært det samme, med stadig flere kvinner i alle aldersgrupper, men aller flest i mellom 20 og 39 år.

Antall kvinner øker i hver aldersgruppe i Oslo.

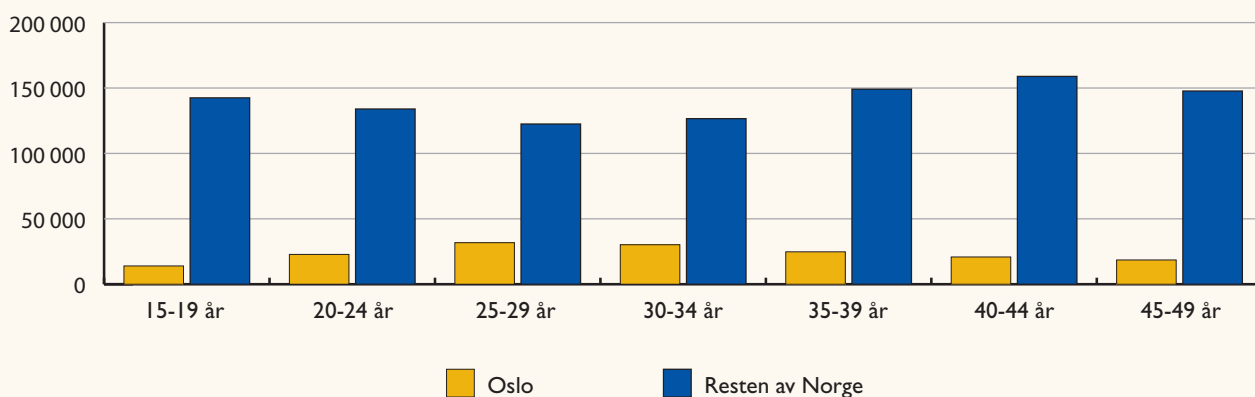
Dette innebærer at hver alderskohort (5-årsgruppe) øker mer enn den foregående.

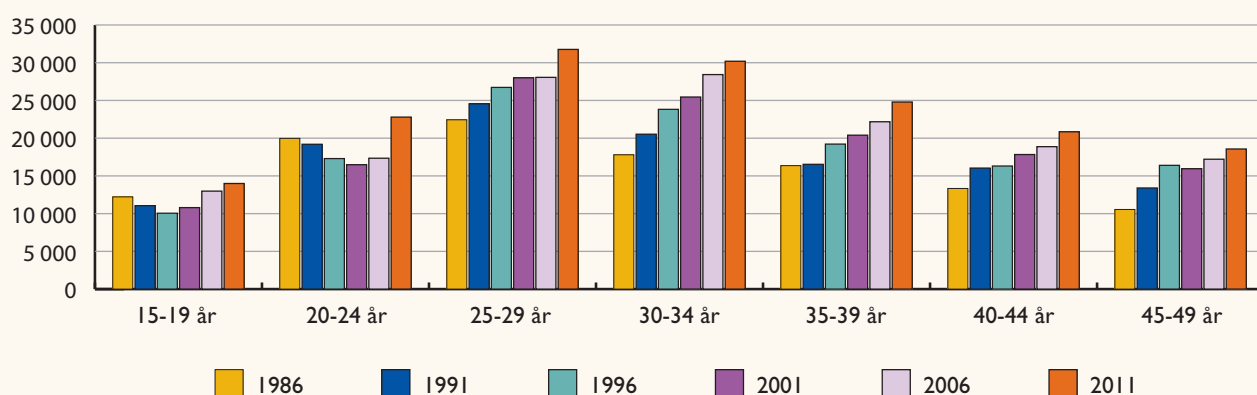
Kohortperspektivet kan være en fruktbar tilnærming, fordi kohortene kvantitativt sett er ulike i utgangspunktet; antallet er betinget av tidligere års fødselstall. I tillegg vil kohortene være sosialt og kulturelt preget av sin tid. I figur 8 er det tatt utgangspunkt i fire kvinnekohorter i Oslo. Figuren viser utviklingen fra de er 15-19 år, til 20-24 osv. Vi ser at 1982-86-kohorten tallmessig er flere som 20-24-åringene enn de foregående kohortene var. Dette til tross for at det er her vi finner de lave fødselskullene fra første halvdel av 1980-tallet. Det er altså en større andel av de yngre kohortene som bosetter seg i Oslo. Tallene tyder også på at hver

Figur 5: Kvinner 15-49 år etter 5-årsgrupper. Oslo, Akershus og resten av Norge. 1.1.2011. Prosent

Figur 6: Antall kvinner 15-49 år etter 5-årsgrupper. Oslo og resten av landet. 1.1.2011

Figur 7: Antall kvinner 15-49 år etter 5-årsgrupper. Oslo. 1986-2011

kohort blir boende (lenger) i Oslo enn foregående kohorter.

Oslomødrene er eldre enn mødrene i resten av landet...

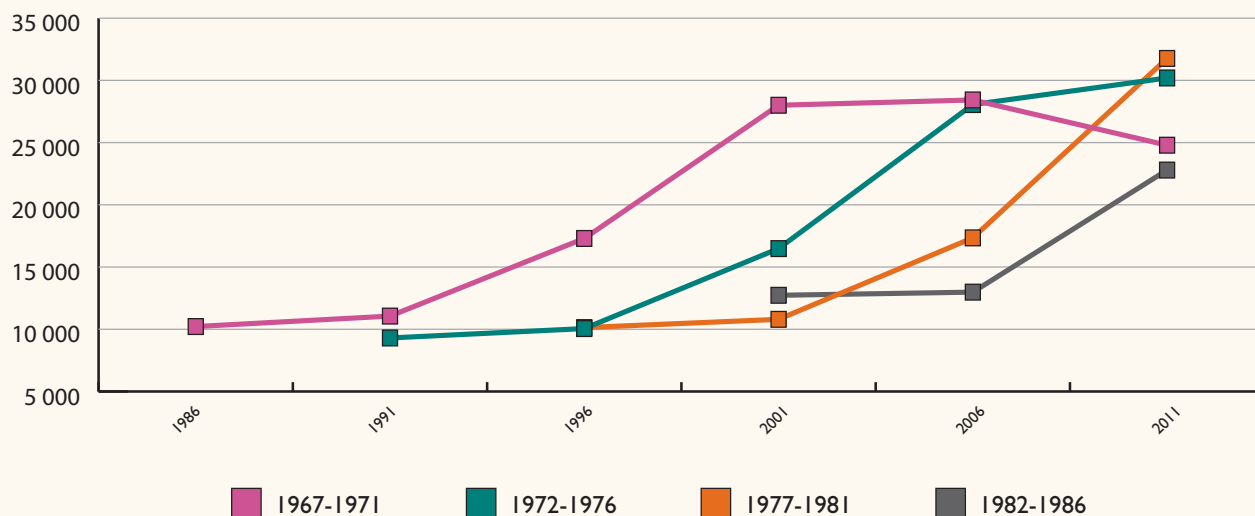
Et fellestrekk ved Oslo-kvinner og deres medsøstre i resten av landet, er at de i liten grad føder barn før de er 20 år. Oslojentene i enda mindre grad enn jentene i resten av landet. Oslo sto for bare 4,8 prosent av tenåringsfødsleene i landet i 2010. Bare 63 nyfødte Osloborgere hadde en tenåringsmor, over halvparten av disse mødrene var 19 år.

Et annet fellestrekk mellom Oslomødrene og mødrene i resten av landet er at de har samme modalalder (den alderen flest føder) for alle fødsler; 30 åringene fødte flest barn, både i Oslo og i resten av landet.

Ellers har Oslokvinnene et helt annet fødselsmønster enn kvinnene ellers i landet. Mens kvinnene i resten av landet føder flest barn i alderen 25-29 år, er det først i alderen 30 til 34 år Oslo-kvinnene føder flest barn. Og mens langt flere kvinner i resten av landet føder barn i 20-24-årsalder, føder mange flere Oslo-kvinner barn etter å ha passert 35 år. I gruppa fødende over 40 år, utgjorde Oslokvinnene hele 23 prosent. 465 Oslobarn ble født av mødre over 40 år i 2010.

I Oslo fødes 99 prosent av barna av mødre i alderen 20-44 år, og hele 87 prosent av barna har mødre

Figur 8: Kvinnekohorter i Oslo. 1986-2011

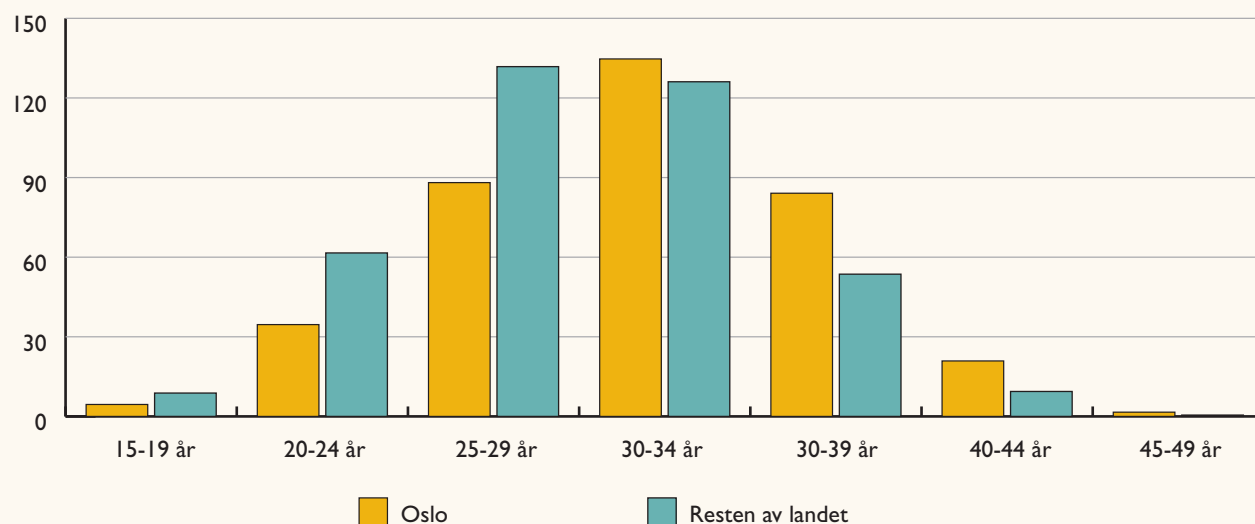
mellem 25 til 39 år. (På landsbasis er prosentandelene henholdsvis 98 og 80 prosent).

... og de blir stadig eldre

Mens gjennomsnittlig fødealder for kvinner i Norge har steget for så å stabilisere seg på 30,3 år, stiger gjennomsnittsalderen for Oslokvinnene fortsatt. Gjennomsnittlig fødealder for kvinner i Oslo er nå 31,8 år, den har steget med 1,7 år fra 1999 til 2010. Landsgjennomsnittet ligger nå halvannet år lavere enn i Oslo.

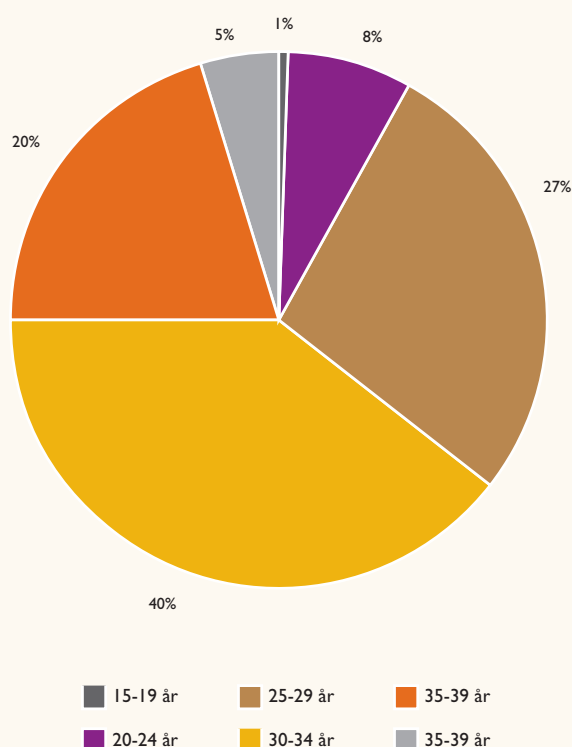
Flere førstefødsler i Oslo, men flere føder også sitt neste barn i Oslo

Kvinnenes utflytting fra Oslo kan avleses i det som kalles paritet¹. Dersom kvinner føder sitt første barn et sted, for så å flytte og føde barn nummer 2 og 3 et annet sted, vil dette påvirke paritetsfordelingen. I Norge som helhet nådde andelen førstefødte sitt minimum på begynnelsen av 1960-åra, ved å utgjøre 34 prosent av alle fødslene, i 2010 utgjorde førstefødte 44 prosent av alle fødsler. Andelen

Figur 9: Fødte per 1 000 kvinner i 5-årsgrupper. Oslo og resten av landet. 2010

¹Barnets nummer i rekken, d.v.s. i morens fødekarriere

Figur 10: Levendefødte etter mors alder. Oslo, 2010.
Prosent

Oslokvinnene føder færre barn, men nærmer seg landsgjennomsnittet

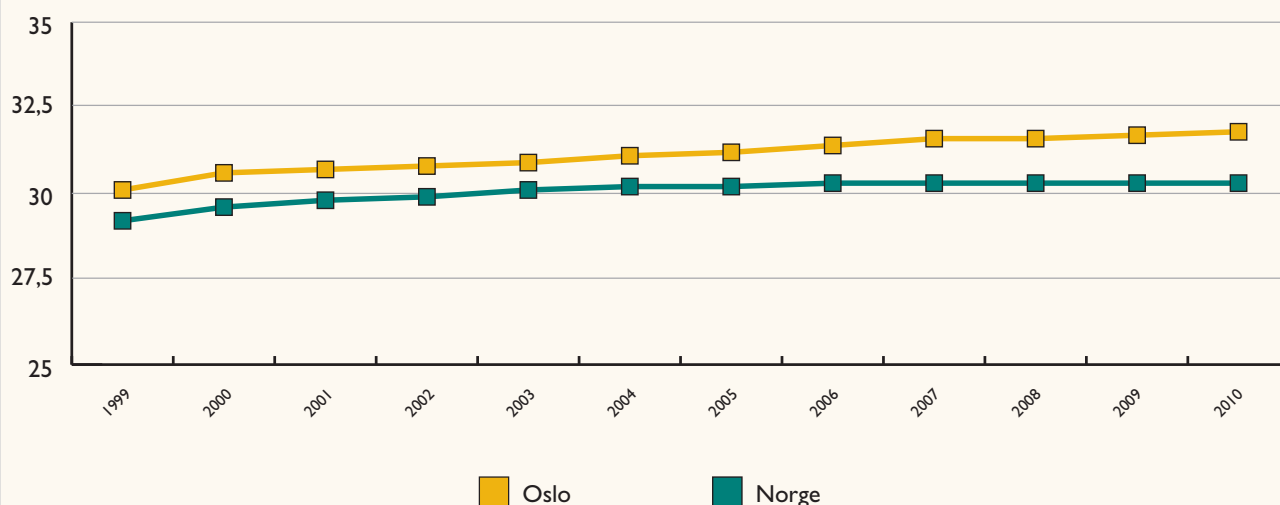
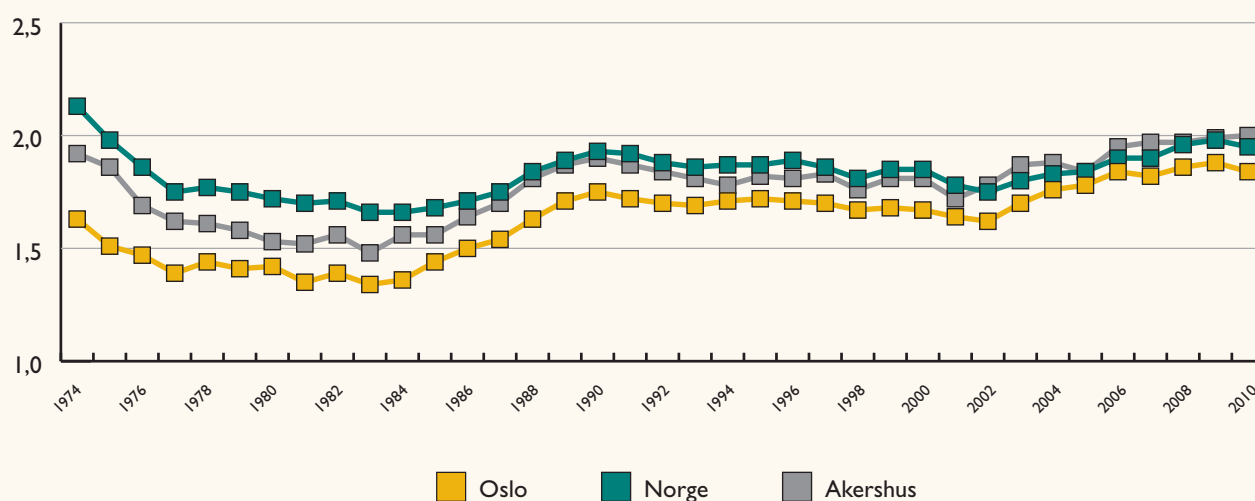
For å uttrykke hvor mange barn kvinner føder, brukes Samlet fruktbarhetstall (SFT).

Samlet fruktbarhetstall:

Samlet fruktbarhetstall (SFT) for kvinner beskriver gjennomsnittlig antall levende fødte barn hver kvinne kommer til å føde i hele kvinnens fødedyktige periode (15-49 år), under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden vedvarer og at dødsfall ikke forekommer. SFT beregnes vanligvis på grunnlag av 1-års aldersgrupper.

I 2010 var SFT 1,84 i Oslo, i 1983 var SFT nede på 1,34. På landbasis steg SFT fra 1,66 til 1,95 i samme periode. Avstanden mellom Oslo og Norge er dermed kraftig redusert.

Figur 11: Gjennomsnittlig fødealder for kvinner. Oslo og Norge. 1999-2010**Figur 12:** Samlet fruktbarhetstall (SFT). Oslo, Akershus og Norge. 1974-2010

steg som en følge av nedgangen i fruktbarheten. Oslo har tradisjonelt en høyere andel førstefødte enn resten av landet. I Oslo utgjorde førstefødte 55 prosent i 1983, nå er prosentandelen førstefødte 52 prosent. I Oslo har altså andelen førstefødte sunket.

Når vi ser på fødte etter paritet, ser vi at Oslo har en høyere andel førstefødsler og en lavere andel 3.fødsler. Forskjeller i paritet kan være en indikator på om kvinner med barn blir i Oslo eller flytter ut.

I tabellen ser vi at 2. og 3. fødsler prosentvis har økt mer enn førstefødsler. Dette kan antyde en redusert utflytting av barnefamilier fra Oslo.

Blir det flere barn i Oslo?

Som vi ser av figur 13, vokser barnebefolkningen (her: 0-14 år) i alle aldersgrupper.

For å illustrere dette ytterligere, kan vi summere alle barna født i Oslo i fem år og se hvor mange

Tabell 1: Paritet. Norge og Oslo. 2010

	1.fødsel	2.fødsel	3. fødsel eller høyere
Oslo	52%	33%	15%
Norge	44%	36%	20%

Tabell 2: Paritet. Oslo. 1983 og 2010

	1.fødsel	2. fødsel	3.fødsel eller høyere	Alle fødsler
1983	2 811	1 627	660	5 098
2010	5 358	3 392	1 517	10 267
Endring				
1983-09	91%	109%	130%	101%

som fortsatt var bosatt i Oslo som 0-4-åringer, som 5-9-åringer osv., dermed får vi et inntrykk av hvor mange barn som blir i Oslo. Andelen som fortsatt er å finne i Oslo som 0-4-åringer er relativt stabil (varierer mellom 85 og 90 prosent) Andelen som fortsatt finnes i Oslo som 5-9-åringer ligger noe lavere (varierer mellom 74 og 81 prosent).

En annen måte å illustrere utviklingen på, er å gjøre det i et kohortperspektiv². Her har vi tatt utgangspunkt i fem fødselskohorter, sett på deres antall som 0-4-åringer, som 5-9-åringer osv.

Fødselskohortene øker naturligvis med fødselstallene, men mønsteret er omtrent det samme i alle fødselskohortene. En avskalling fra 0-4 år til 5-9 år, deretter noe mer utflytting fram til 10-14 år. Etter den tid øker kohortene som en følge av at kohortene har blitt ungdom og flytter inn til Oslo igjen.

Urbane babyer?

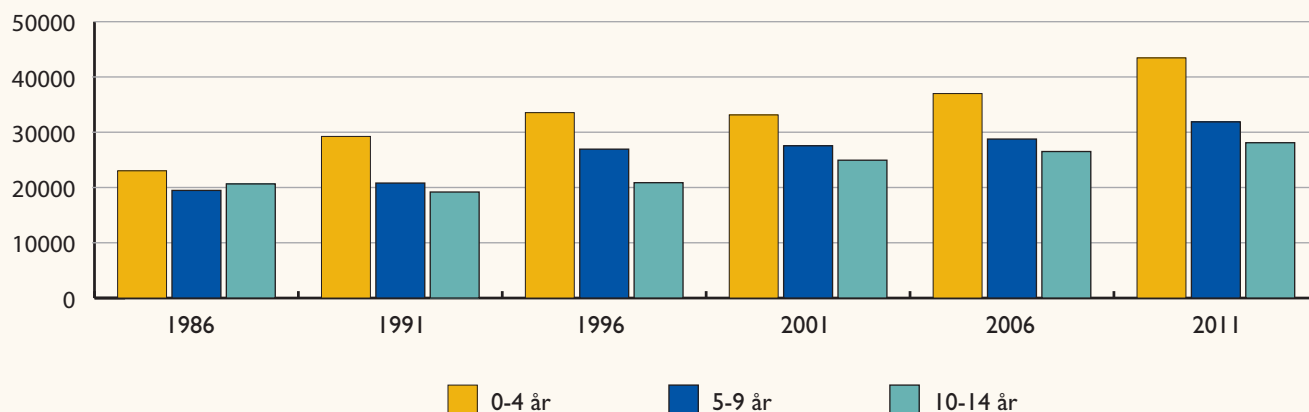
Hver 17. nyfødte baby i Norge i 2010 var en Oslo-borger. Mens fødselstallene for resten av landet synker (når man ser bort fra Oslos bidrag), stiger fødselstallene kraftig i Oslo.

Antallet kvinner i de mest fruktbare aldersgruppene har steget kraftig i Oslo.

Oslokvinnene føder flere barn enn tidligere, SFT har nærmet seg landsgjennomsnittet. Oslokvinnene føder imidlertid barna sine seinere i livet enn kvinner i resten av landet. Avstanden mellom Oslokvinnene og deres medsøstre i resten av landet øker når det gjelder gjennomsnittlig fødealder.

Antallet kvinner som føder sitt andre og tredje barn i Oslo øker.

Barnebefolkningen øker i takt med fødselstallene, andelen som flytter ut er relativt stabil. Det er nærliggende å tenke seg at desto eldre og mer veletablerte kvinnene er før de får barn, jo mer

Figur 13: Antall barn 0-14 år etter 5-årsgrupper. Oslo. 1986-2011

²Fødselskohorter

tilbøyelige er de til å prioritere vennemiljø framfor familiemiljø. Når flere kvinner tidligere flyttet ut med barna, kunne det være for å komme nærmere familie og slekt, dette blir kanskje mindre naturlig for eldre mødre. Dette kan medføre at de velger å bli i byen.

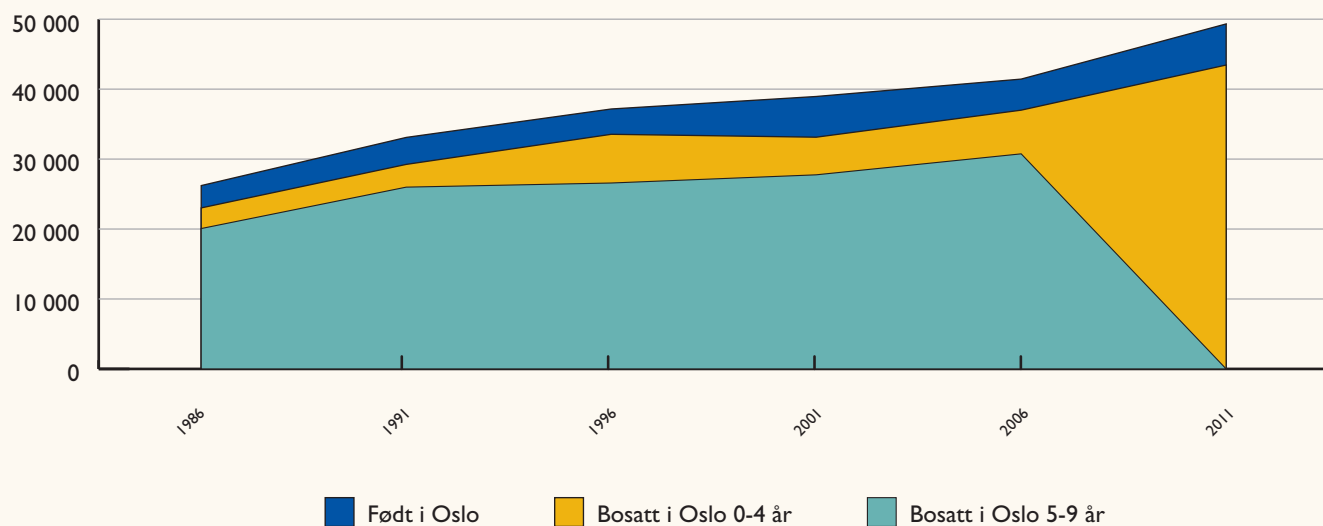
Kanskje har også kulturelle oppfatninger om barn og oppvekstmiljø endret seg. Babyliv handler nå også om det urbane liv, med kaffebarer, parktril-

ling, babykino, babysvømming, babysang, et sosialt liv med ymse aktiviteter for foreldre og barn. Bylivet oppfattes kanskje ikke lenger som usunt for barn. Bylivets gleder oppfattes kanskje også som ressurser for barn?

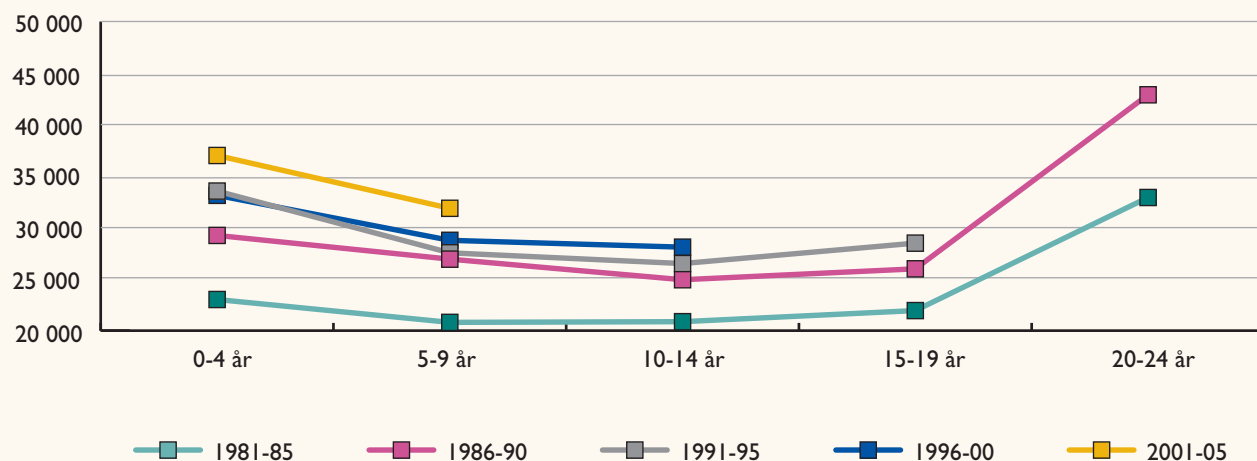
Forfatter: Ellen-Merete Duvold

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 14: Barnebestand i Oslo. 1986-2011.

Figur 15: Fødselskohorter i Oslo

Studentbyen Oslo

Oslos befolkning består av ca. 7 prosent studenter. Denne andelen har vært økende de siste tiårene, spesielt blant kvinner som nå utgjør nesten 60 prosent av studentmengden. Studentbefolkningen skiller seg fra den øvrige befolkningen blant annet ved at de i større grad foretrekker å bo sentralt og ved at svært mange av dem har foreldre som selv har tatt høyere utdanning. Omtrent 1 av 5 Oslostudenter har innvandrerbakgrunn, enten ved at de selv har innvandret eller at de er norskfødte med innvandrerforeldre. Blant de norskfødte med innvandrerforeldre finner vi høy grad av deltakelse i høyere utdanning, men andelen studenter i denne gruppen er høyere på landsbasis enn i Oslo.

Ved inngangen av 2010 var 39 345 personer av Oslos befolkning registrert som studerende ved en institusjon for høyere utdanning. Studentene utgjør litt under 7 prosent av Oslos befolkning, hvilket tilsier at tettheten av studenter er noe høyere i Oslo enn i resten av landet. Norge utenom Oslo har en studentandel på i underkant av 4 prosent av befolkningen.

Stadig flere kvinner enn menn i høyere utdanning

I Norge generelt er det flere kvinner enn menn som

tar høyere utdanning. Dette gjelder også blant Oslostudentene hvor vi finner 58,6 prosent kvinner og 41,4 prosent menn. På landsbasis er kvinneandelen i høyere utdanning enda litt høyere enn i Oslo. Studentbefolkningen i Norge utenom Oslo, består av 60,2 prosent kvinner og 39,8 prosent menn.

Blant menn i alderen 19-24 år, bosatt i Oslo, var 32,3 prosent studenter ved universitet eller høyskole i 2009, mens tilsvarende prosentandel blant kvinner, var 40,8 prosent. Historiske tall viser at både andelen som tar høyere utdanning og forde-

Begrensninger i dataene

For at en person skal fanges opp i våre data som "Oslostudent" må vedkommende ha folkeregistrert adresse i Oslo og samtidig være registrert som student ved et universitet eller en høyskole. Selve studiestedet behøver ikke være i Oslo.

Det er grunn til å tro at antallet studenter bosatt i Oslo i realiteten er høyere enn det som kommer fram her, da det er kjent at en del studenter har folkeregistrert adresse hos foreldrene selv om de har flyttet hjemmefra. Hvor utbredt dette er, har vi imidlertid ikke oversikt over. På den annen side kan dette fenomenet gå begge veier, slik at studenter registrert bosatt i Oslo, kan ha flyttet til et annet fylke for å studere, uten å ha endret adresse i folkeregisteret.

Ved Oslos universitet og høyskoler var det registrert 70 633 studenter i 2009, mens det er registrert 39 345 studenter bosatt i Oslo. Sannsynligvis studerer de aller fleste av de 39 345 oslostudentene ved et av byens studiesteder. Avviket mellom antall studenter registrert ved studiesteder i Oslo, og antall studenter registrert bosatt i Oslo skyldes to forhold. (1) Studenten bor i Oslo men har folkeregisteradresse i en annen kommune, eller (2) studenten bor utenfor kommunegrensen, i Akershus eller i andre fylker, og pendler til og fra studiestedet.

Tall for studentstatus er fra 01.10.2009

Tall for bosatte er fra 01.01.2010

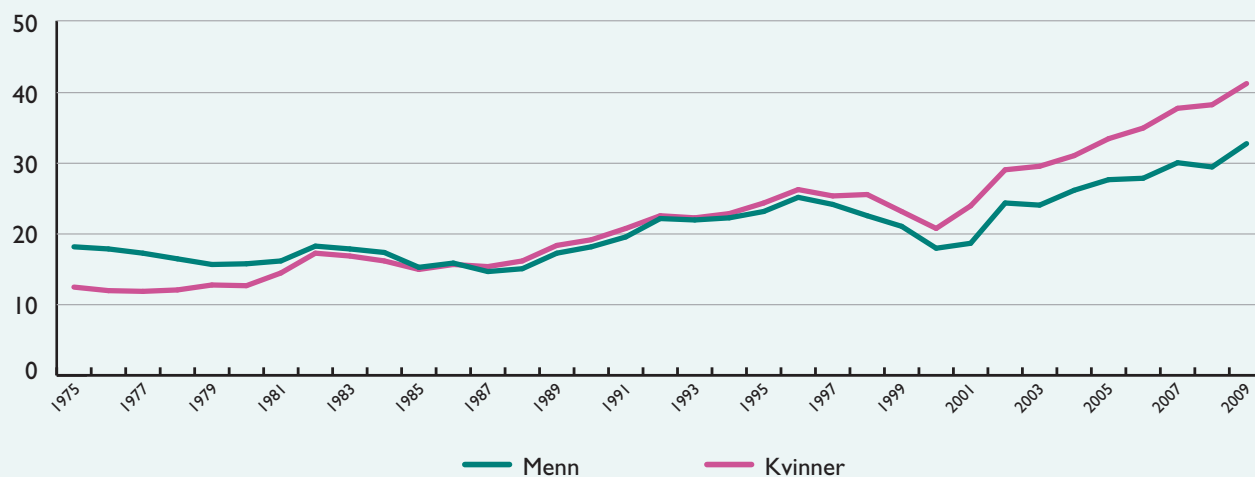
lingen mellom kvinnelige og mannlige studenter har endret seg betydelig over tid (se figur 1). I 1975 studerte 17,7 prosent av alle menn i alderen 19-24 år, bosatt i Oslo, ved høyskole eller universitet, mens dette gjaldt kun 12 prosent av Oslokvinnene i samme alder. I løpet av 1980-tallet økte andelen studenter i den kvinnelige delen av befolkningen slik at andelen studerende ble omtrent lik for menn og kvinner. Siden 1990-tallet har andelen som tar høyere utdanning i den nevnte aldersgruppen økt for både kvinner og menn. Studentandelen blant

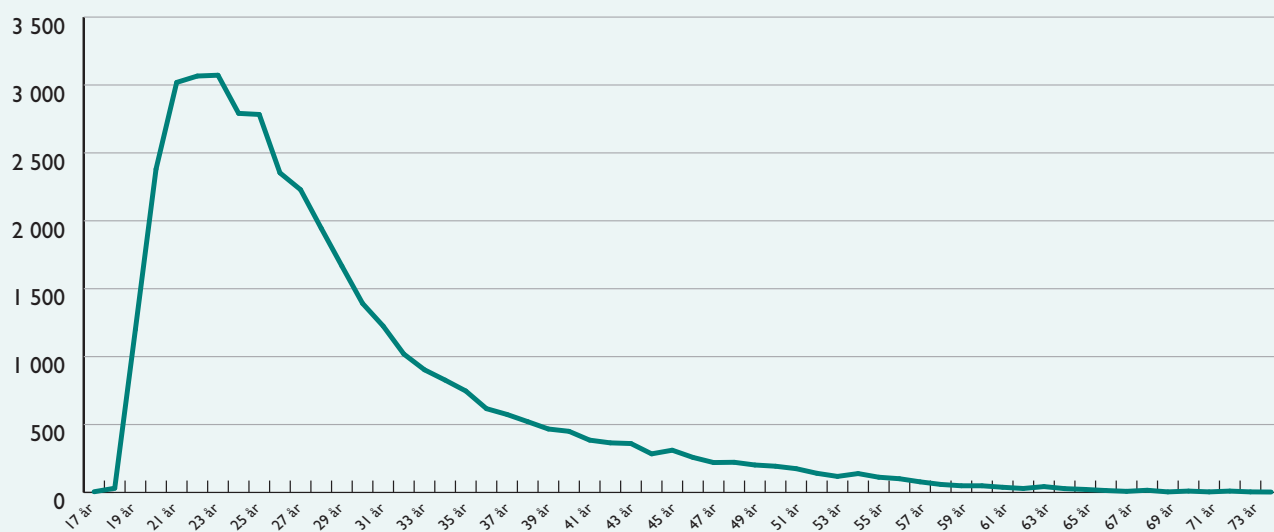
kvinner har imidlertid økt kraftigere enn blant menn. Særlig de siste 10 årene har studentandelen blant kvinner hatt en betydelig vekst.

Figur 2 viser at antall studenter per alderstrinn stiger raskt fra 18-år og når en topp hos 23-åringene med 3072 studenter. Deretter synker antallet relativt raskt per alderskull, før det flater noe ut blant de i andre halvdel av 30-årene og eldre.

Nesten 4 av 10 Oslostudenter er mellom 19 og 24

Figur 1: Prosentandel studenter blant 19-24 åringer bosatt i Oslo, fordelt på kjønn, 1975-2009

Figur 2: Antall studenter per alderskull, 17 år og over. Oslo. 01.01.2010**Tabell 1:** Fordeling av studenter etter aldersgruppe. Oslo. 01.01.2010.

	Antall innbyggere under utdanning ved universitet/ høyskole	Prosentandeler av hele studentbefolkningen	Prosentandel studenter i befolkningen totalt
Under 19 år	39	0,1	0,03
19 år - 24 år	15 528	39,5	33,5
25 år - 29 år	10 977	27,9	18,2
30 år - 34 år	5 366	13,6	8,8
35 år +	7 435	18,9	2,5
Totalt	39 345	100	6,7

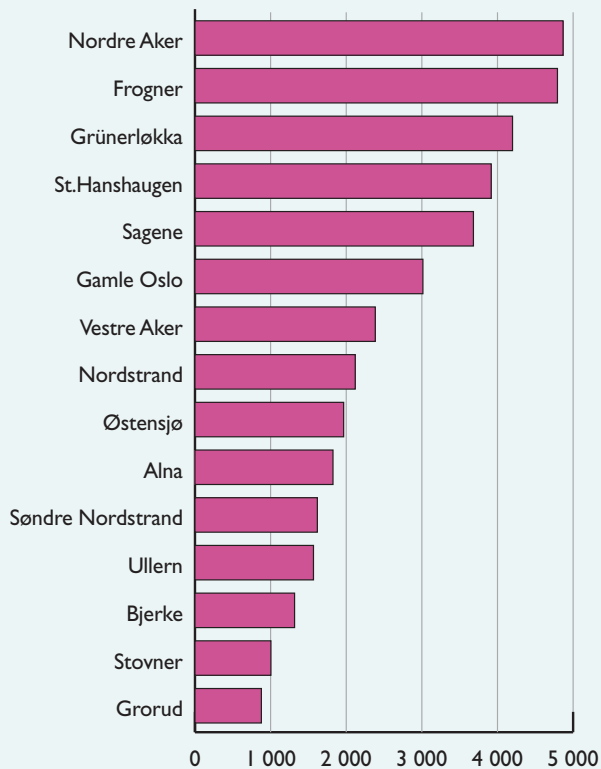
år, mens omlag 2 av 3 Oslostudenter er mellom 19 og 29 år (se tabell 1). Blant byens innbyggere i aldersgruppen 19 til 24 år er 1 av 3 student ved høyskole eller universitet. Denne andelen synker betraktelig desto eldre aldersgruppen er, men Oslo har likevel en større andel "godt voksne" studenter enn landet for øvrig. Blant Osloinnbyggere i alderen 30-34 år studerer 8,8 prosent, mot 6,2 prosent i samme aldersgruppe på landsbasis.

Studenter foretrekker å bo sentralt

Halvparten av Oslos studenter er bosatt i en av de fem bydelene som utgjør indre by, dvs. Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen og Frogner. Dersom vi i tillegg inkluderer studenter bosatt i Nordre Aker bydel, hvor vi finner studentbyene

Sogn og Kringsjå, har vi rammet inn 62,4 prosent av Oslos studenter. Figur 3 viser at de seks nevnte bydelene okkuperer de seks øverste plassene på listen over de mest studentrike bydelene i Oslo.

Sett i forhold til de ulike bydelenes befolkningstall er studentandelen høyest i Bydel St. Hanshaugen (se tabell 2). Her er 12,1 prosent av befolkningen studenter. Grorud og Stovner har på sin side den laveste studentandelen, begge med 3,4 prosent bosatte studenter. På delbydelsnivå skiller Nordberg i Bydel Nordre Aker seg ut med størst andel studenter. I denne delbydelen, hvor de to studentbyene Sogn og Kringsjå befinner seg, er hele 25 prosent av befolkningen studenter.

Figur 3: Antall studenter per bydel. Bosatte per 01.01.2010

Mange med høyt utdannede foreldre

Blant studenter er det forholdsvis mange med høyt utdannede foreldre sammenlignet med befolkningen totalt. Hele 55,6 prosent av studentene har en far eller mor med utdanning på høyskole/universitetsnivå eller høyere, mens i befolkningen som helhet har kun 34,1 prosent en far eller mor med utdanning på dette nivået.

Det at utdanningsnivået til studentforeldre er over gjennomsnittelig høyt, er tilfellet også når det kontrolleres for alder. Utdanningsnivået i Norge har økt kraftig siden midten av 1900-tallet. Det kunne dermed vært tenkelig at studentene har høyt utdannede foreldre nettopp fordi studentene stort sett tilhører den yngre delen av befolkningen og følgelig har forholdsvis unge foreldre. Tallene viser imidlertid at blant studenter i alderen 19-24 år har så mange som 62,7 prosent en far og/eller mor med høyere utdanning, mens blant 19-24 åringene som ikke

Tabell 2: Tetthet av studenter etter bydel, 01.01.2010. Prosent av hele befolkningen.

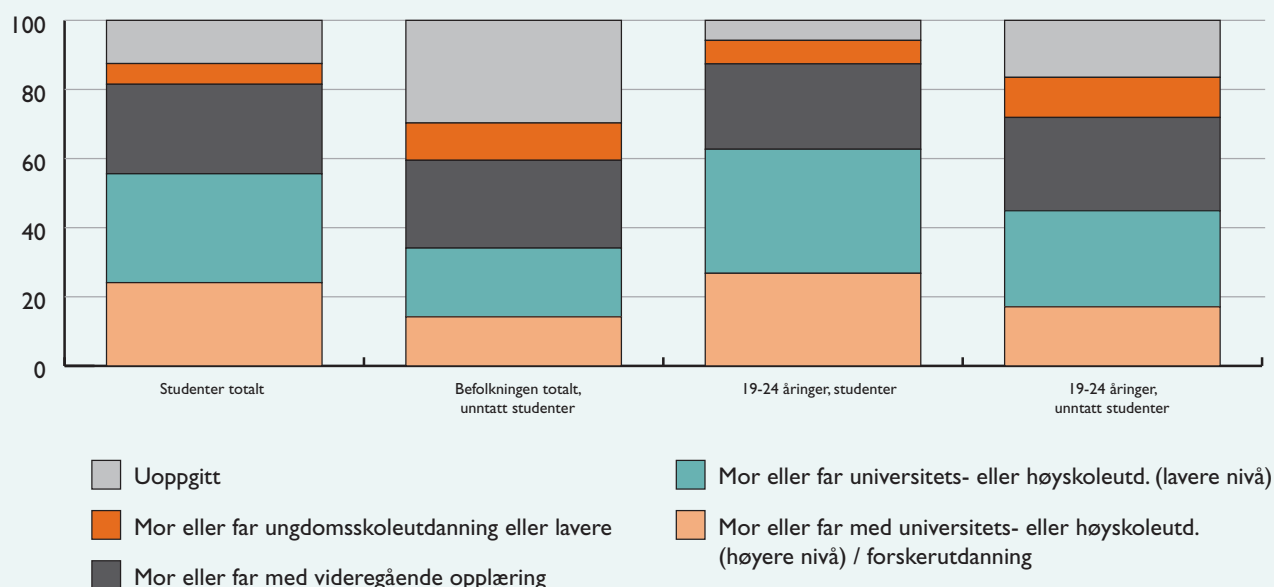
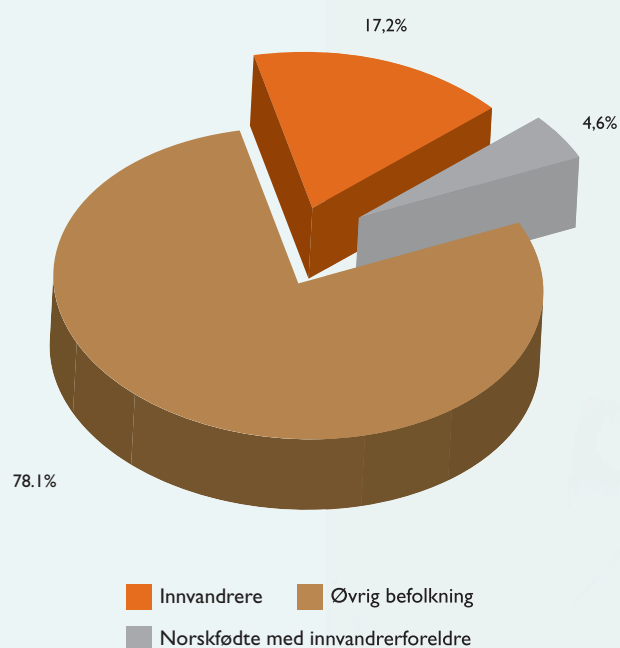
Bydel	Andel studenter i bydelsbefolkning
St.Hanshaugen	12,1
Sagene	10,7
Nordre Aker	10,5
Frogner	9,5
Grünerløkka	9,2
Gamle Oslo	7,1
Vestre Aker	5,5
Ullern	5,2
Bjerke	4,8
Nordstrand	4,6
Søndre Nordstrand	4,5
Østensjø	4,3
Alna	3,9
Grorud	3,4
Stovner	3,4
Totalt i Oslo	6,7

er studenter, har 44,9 prosent minst en forelder med høyere utdanning (se figur 4).

En av fem studenter med innvandringsbakgrunn

Blant Oslostudentene finner vi 17,2 prosent innvandrere og 4,6 prosent norskfødte med innvandrerforeldre. Til sammenligning finner vi i byens befolkning som helhet 20,9 prosent innvandrere og 6,5 prosent norskfødte med innvandrerforeldre. For de norskfødte med innvandrerbakgrunn kan mye av denne differansen forklares ved at over $\frac{3}{4}$ -deler i denne gruppen er yngre enn 19 år og ennå ikke ferdig med grunnskole og videregående.

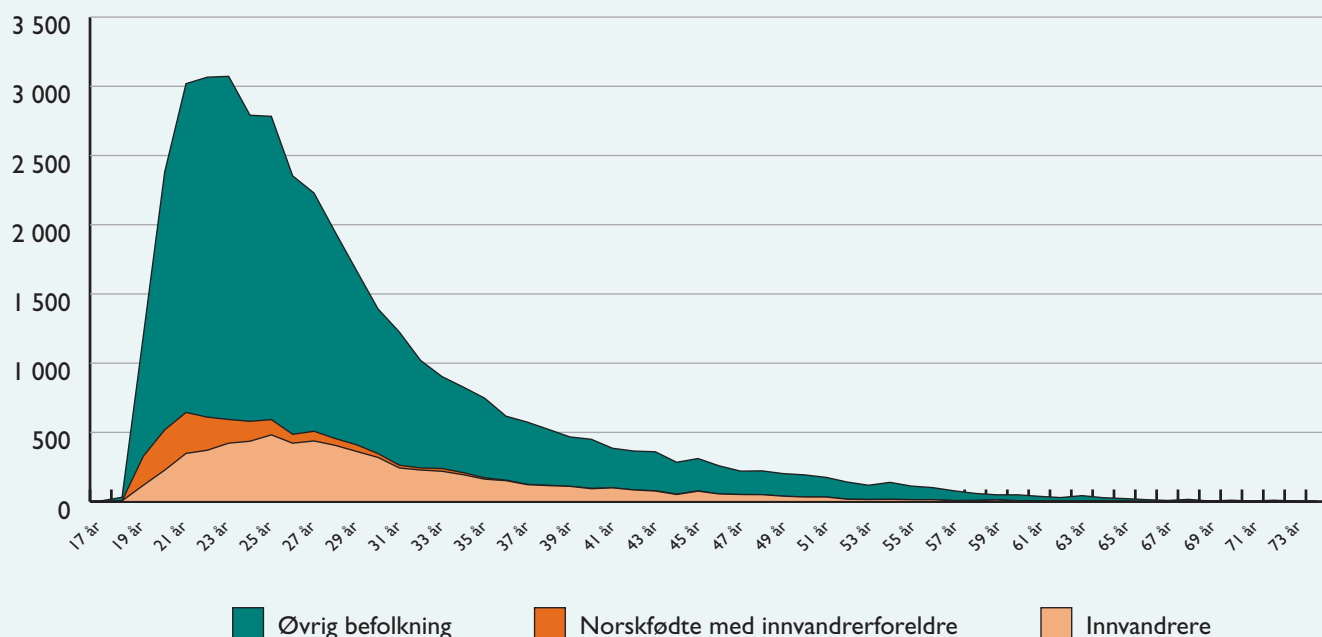
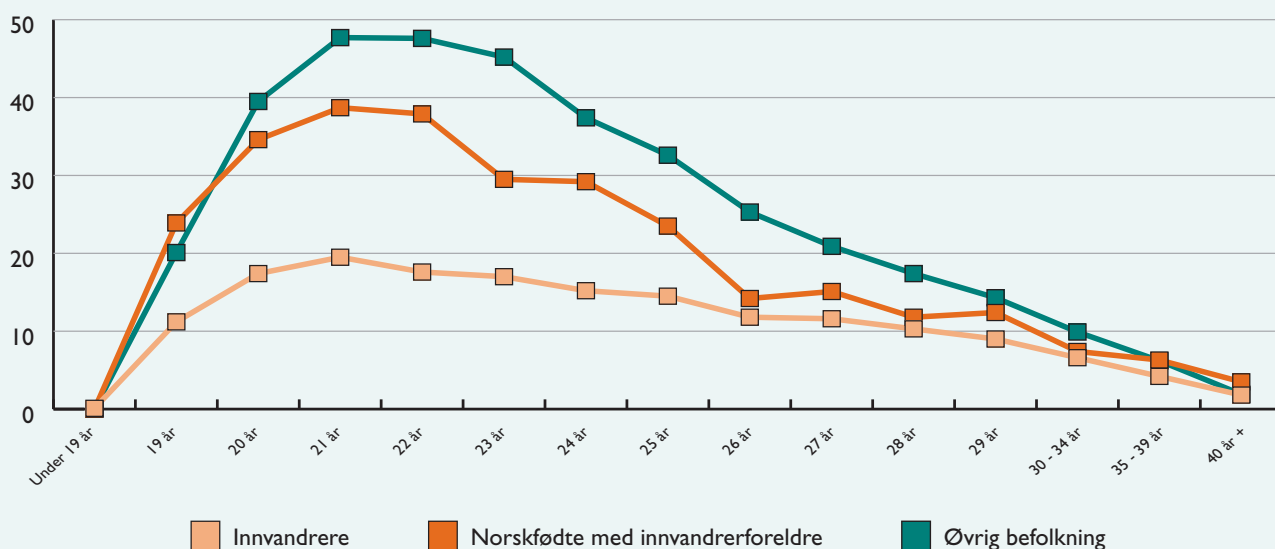
Som figur 6 viser, utgjør innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre en begrenset del av studentmassen. Dersom vi derimot ser prosentandel studenter innenfor hver av gruppene (figur 7) kommer det fram at særlig norskfødte med innvandrerforeldre har en temmelig høy andel studenter, spesielt blant de yngste i studentdyktig alder. Likevel, som figur 7 viser, har den øvrige befolkningen den høyeste andelen studenter i alle aldersgruppene med unntak av 19-åringene og de over 40 år, hvor norskfødte med innvandrerforeldre har de høyeste andelen. Videre kommer det fram av både figur 6 og 7 at alderskurven til innvandrerstudentene er noe flatere enn de to andre. Norskfødte med inn-

Figur 4: Ulike grupper sammensetning etter foreldrenes utdanningsnivå. Oslo. 01.01.2010.**Figur 5:** Studentbefolkningen fordelt på innvandringskategori. Oslo. 01.01.2010.

vandrerforeldre og den øvrige befolkningen har begge en betydelig større andel studenter tidlig i 20-årene enn i eldre aldersgrupper, mens hos innvandrerbefolkningen fordeler studentene seg noe mer jevnt utover i alderstrinnene.

Som figur 8 viser ligger norskfødte med innvandrer-

Figur 6: Sammensetning av studentbefolkningen etter innvandringskategori og alder. Oslo. 01.01.2010.**Figur 7:** Andeler i høyere utdanning etter alder og innvandringskategori. Oslo. 01.01.2010. Prosent.

foreldre forholdsvis nært den øvrige befolkningen i andel som tar høyere utdanning. Tilsvarende tall for Oslo/Akershus og Norge totalt, viser imidlertid at studentandelen blant norskfødte med innvandrerbakgrunn er høyere i landet for øvrig enn i Oslo (se figur 8). Tallene for Oslo/Akershus viser at norskfødte med innvandrerforeldre og øvrig befolkning er

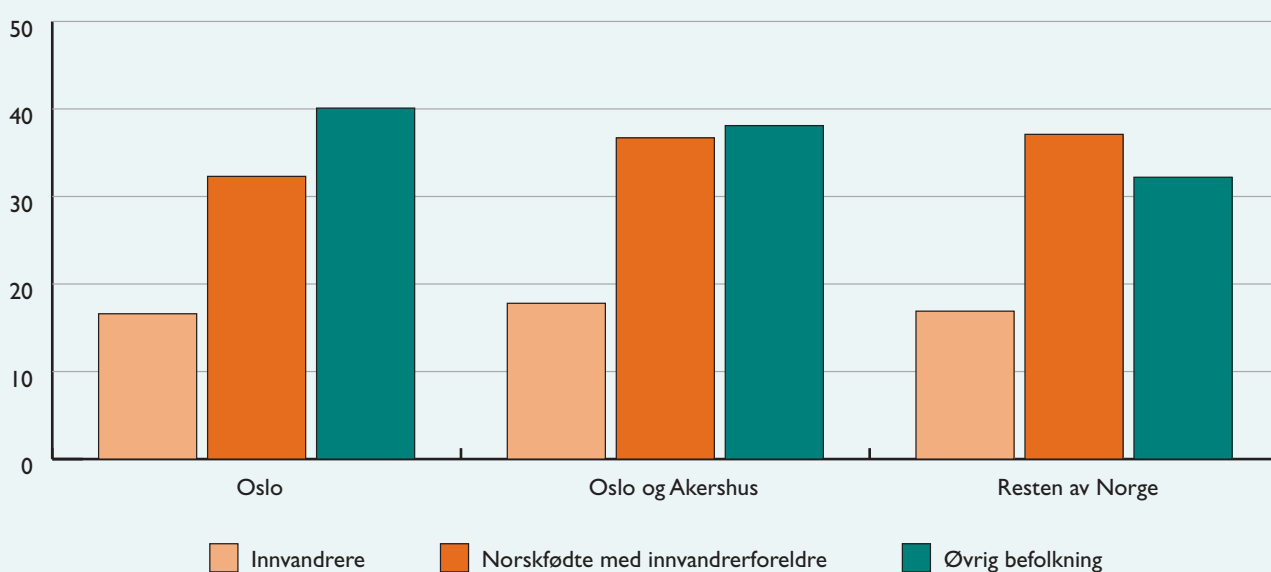
omtrent på linje i andel studenter i aldersgruppen 19-24 år. Tallene for Norge totalt viser imidlertid at norskfødte med innvandrerbakgrunn faktisk har en høyere andel studenter enn den øvrige befolkningen.

Ulike bostedsmønster

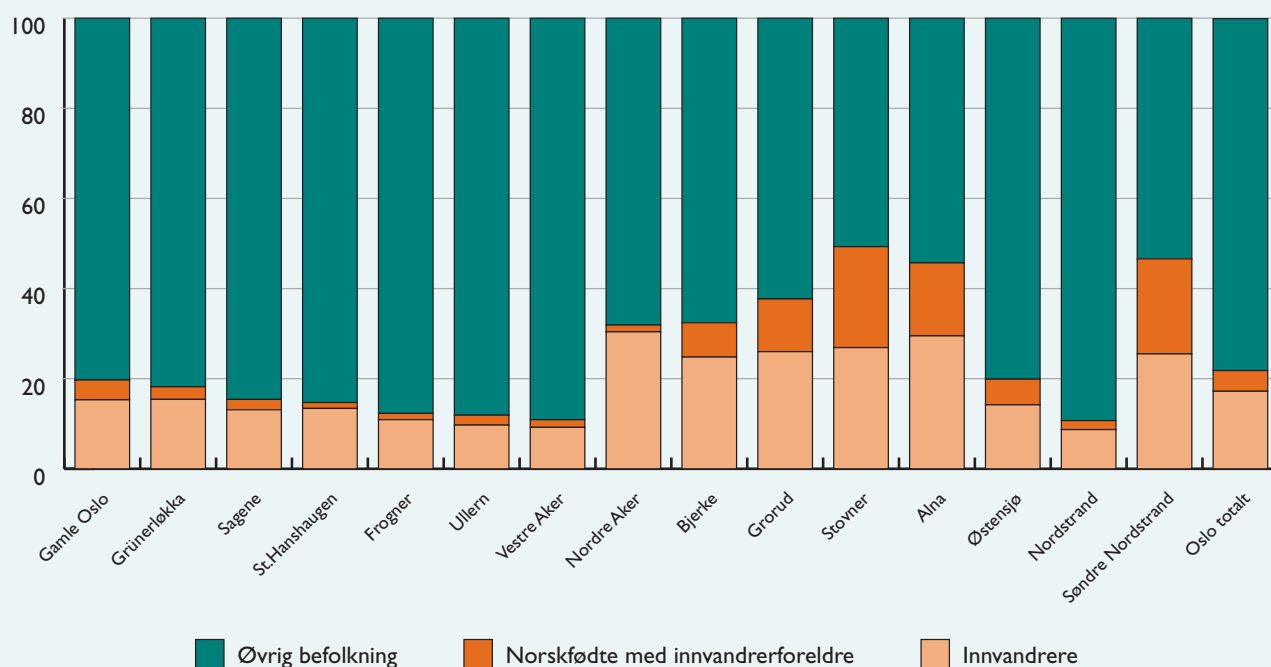
Det er en viss forskjell i bostedsmønster for studentene avhengig av innvandringskategori. Figur 9 viser at vestkantbydelene (Frogner, Ullern og Vestre Aker), samt Nordstrand har de laveste andelen studenter med innvandrerbakgrunn, mens Grorud, Stovner, Alna og Søndre Nordstrand har de høyeste

andelene. Nordre Aker og til dels også Bjerke skiller seg ut ved å ha høye andeler innvandrere men samtidig relativt få norskfødte med innvandrerforeldre. Dette har trolig sammenheng med at studentbyene Sogn, Kringsjø (begge i Nordre Aker) og Bjerke har forholdsvis mange innvandrerstudenter.

Figur 8: Andel som tar høyere utdanning i aldersgruppen 19-24 år. 01.01.2010. Prosent.

Figur 9: Fordeling av studenter etter innvandringskategori per bydel. Oslo. 01.01.2010. Prosent.

Tabell 3: Fordeling av studenter per bydel. Oslo. 01.01.2010. Prosent.

	Innvandrere	Norskfødte med innvandrereforeldre	Øvrig befolkning	Studenter totalt
Gamle Oslo	6,8	7,2	7,9	7,7
Grünerløkka	9,5	6,5	11,2	10,7
Sagene	7,1	4,6	10,1	9,4
St.Hanshaugen	7,7	2,7	10,9	10,0
Frogner	7,7	3,7	13,7	12,2
Ullern	2,2	1,9	4,5	4,0
Vestre Aker	3,2	2,2	6,9	6,1
Nordre Aker	21,9	3,9	10,8	12,4
Bjerke	4,8	5,5	2,9	3,3
Grorud	3,4	5,6	1,8	2,2
Stovner	4,0	12,3	1,7	2,6
Alna	7,9	16,2	3,2	4,6
Østensjø	4,1	6,2	5,1	5,0
Nordstrand	2,7	2,3	6,2	5,4

Tabell 3 viser hvordan studentmengden fordeler seg på de ulike bydelene både totalt og innenfor de tre innvandringskategoriene. Det kommer fram av tabellene at bostedsmønsteret til de tre gruppene er ganske ulike.

Hele 21,9 prosent av innvandrerstudentene bor i Nordre Aker, mens det på totalnivå er kun 12,4 prosent av Oslos studenter som bor i denne bydelen. I innvandrergruppen totalt, uavhengig av om de er studenter eller ikke, er det 5,3 prosent som bor i Nordre Aker. Som tidligere nevnt er Nordre Aker en noe spesiell bydel med tanke på studentbefolkning, p.g.a. de to studentbyene Sogn og Kringsjå.

Blant studenter som er norskfødte med innvandrerforeldre er bydelene Søndre Nordstrand, Alna og Stovner de vanligste bostedene. I alt er 47 prosent av studentene i denne gruppen samlet på de tre nevnte bydelene. Til sammenligning huser disse tre bydelene 18 prosent av innvandrerstudentene og kun 7,7 prosent av studentene i den øvrige befolkningen. Det er imidlertid ikke veldig overraskende at mange av studentene blant de norskfødte med innvandrerforeldre bor i disse bydelene da et lignende boligmønster også gjelder for norskfødte med innvandrerforeldre generelt.

Studentene i den øvrige befolkningen er noe mer jevnt fordelt mellom bydelene, men er overrepresentert i bydelene som utgjør indre by, spesielt

Frogner. Så mye som 54 prosent av studentene i denne gruppen er bosatt i de fem mest sentrumsnære bydelene. Til sammenligning bor 38,8 prosent av innvandrerstudentene og 25 prosent av de norskfødte studentene med innvandrerforeldre i disse bydelene. Til noen grad gjenspeiler også denne sammenhengen boligmønsteret til disse befolkningsgruppene som helhet.

Generelt kan vi si at studentenes bostedsmønster til en viss grad følger bostedsmønsteret til Oslos befolkningen totalt. Det er imidlertid en tendens til at studentbefolkningen trekkes mot sentrumsnære områder og studentbyene i Nordre Aker. Tendensen til å bosette seg i Bydel Nordre Aker er sterkest hos innvandrerstudenter, mens tendens til å trekke mot de sentrale bydelene er sterkest i den øvrige befolkningen.

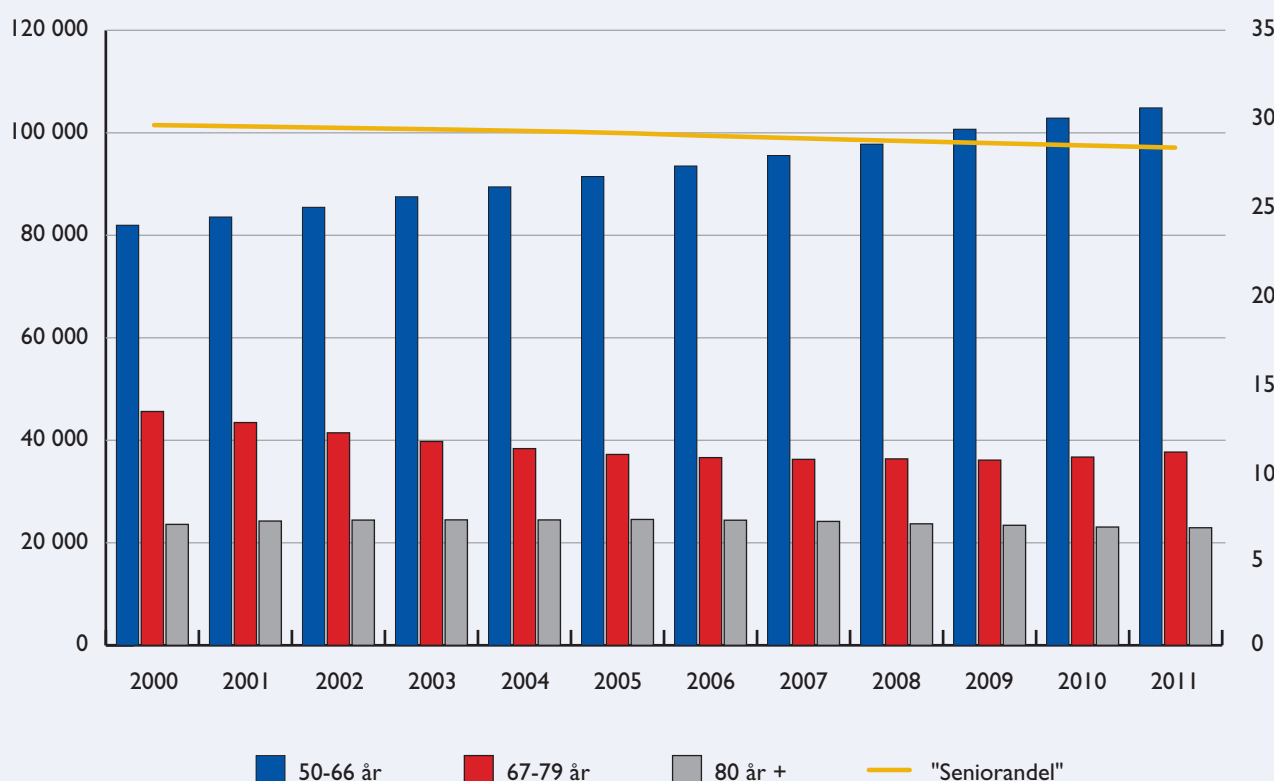
Forfatter: Nils Petter Strand

Kilde: Statistisk sentralbyrå

En aldrende befolkning – litt mer om Oslos seniorer

Innvandring fra utlandet har stått for den største endringen i den norske befolkningen de senere årene, men Norge går uansett i én retning; befolkningen blir eldre. Det samme gjelder for Oslo. I denne artikkelen skal vi se litt nærmere på dagens og fremtidens eldre i Oslo, her kalt for "Oslos seniorer". Gjennomgangen viser at seniorgruppen er sammensatt, og at det over tid skjer store endringer.

Figur 1: Seniorer i Oslo etter alder og deres andel av befolkningen i alt. 2000-2011

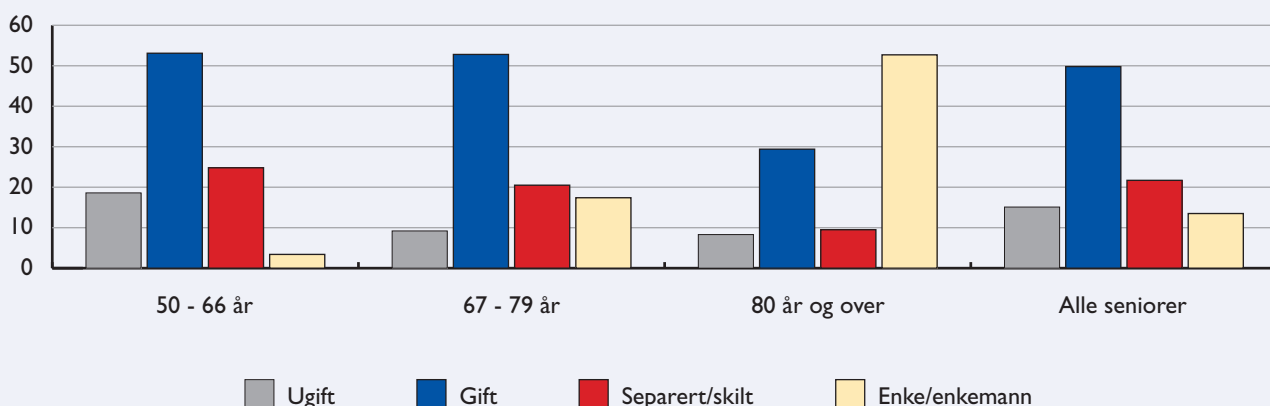
Ved inngangen til 2011 var 165 510 av Oslos innbyggere 50 år eller eldre. Gruppen bestående av 50-åringer og eldre utgjorde med det 27,6 prosent av byens befolkning. Går vi tilbake til 2000 bodde det den gang 151 179 personer i alderen 50 år eller eldre i Oslo. Disse utgjorde da 29,8 prosent av alle byens innbyggere. Samtidig som antall seniorer har økt med 9,5 prosent, har andelen disse utgjør av Oslos samlede befolkning altså sunket i løpet av disse årene. Til sammenligning har Oslos samlede befolkning vokst med 18,1 prosent fra inngangen av år 2000.

Sammenligner vi med nabofylket Akershus og Norge

i alt, er andelen seniorer i Oslo ved inngangen til 2011, klart lavere. I Akershus er andelen av befolkningen som er 50 år eller eldre 32,2 prosent, mens den samme andelen for hele landet er 33,6 prosent.

Hva ligger i begrepet "senior"?

I denne artikkelen skal vi i all hovedsak se på tre ulike aldersgrupper innenfor gruppen som vi her har valgt å omtale som "seniorer"; 50-66 år, 67-79 år og 80 år og over. Skillet ved 67 år har tradisjonelt markert overgangen til pensjonsalderen/pensjonisttilværelsen, men med de nye pensjonsreglene fra 2011, er det jo mulig at dette etter hvert opp-

Figur 2: Sivilstand etter alder for seniorer i Oslo, 1.1.2011. Prosent

hører som et like naturlig skille. Vi har her valgt å bruke begrepet "senior" siden dette også er et begrep som benyttes i samfunnsdebatten ellers. Vi kjenner jo til både seniorpolitikk og seniorsak fra den offentlige ordvekslingen – det finnes sågar flere ulike seniororganisasjoner i tillegg til Statens seniorråd. Skillet ved 80 år er på sin side tydelig når det for eksempel gjelder behov for offentlig tjenester innen pleie og omsorg.

Hva kjennetegner så Oslos seniorer? Vi starter med å se på noen demografiske kjennetegn.

Med økende alder - flere kvinner og færre med innvandrerbakgrunn

Ser vi på hele seniorgruppen er det en liten overvekt av kvinner. Ved inngangen til 2011 var 53,7 prosent kvinner. Når vi så vet at kvinner lever lengre enn menn, kommer det ikke som noen overraskelse at jo eldre gruppe vi ser på, jo større blir andelen kvinner. I aldersgruppen 80 år og over, er hele 68,2 prosent av disse kvinner.

Ved inngangen til 2011 hadde 28,4 prosent av Oslos befolkning innvandrerbakgrunn, det vil si at de enten selv har innvandret til Norge eller er født i Norge av to innvandrerforeldre. Blant Oslos seniorer er derimot andelen med innvandrerbakgrunn 16,4 prosent. Andelen med innvandrerbakgrunn synker dessuten jo eldre aldersgruppe vi ser på. I aldersgruppen 50-66 år har 20 prosent innvan-

drerbakgrunn, i alderen 67-79 år er andelen 12,1 prosent, og blant de aller eldste er andelen nede i 6,8 prosent.

Verken den høye andelen kvinner eller den lave andelen med innvandrerbakgrunn, blant seniorene i Oslo, er særlig overraskende. Begge disse punktene må sies å være mer enn velkjente forhold.

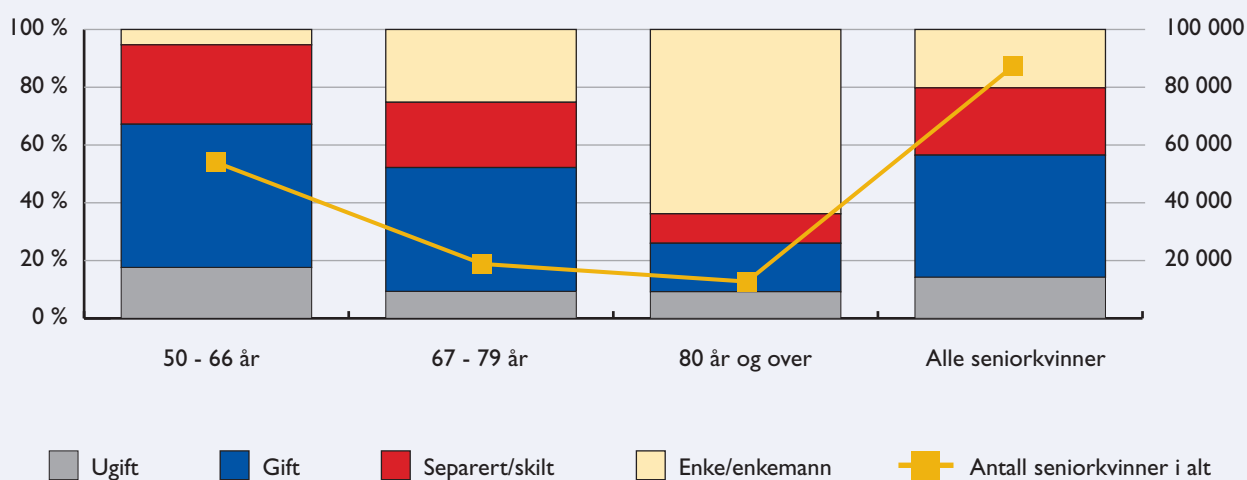
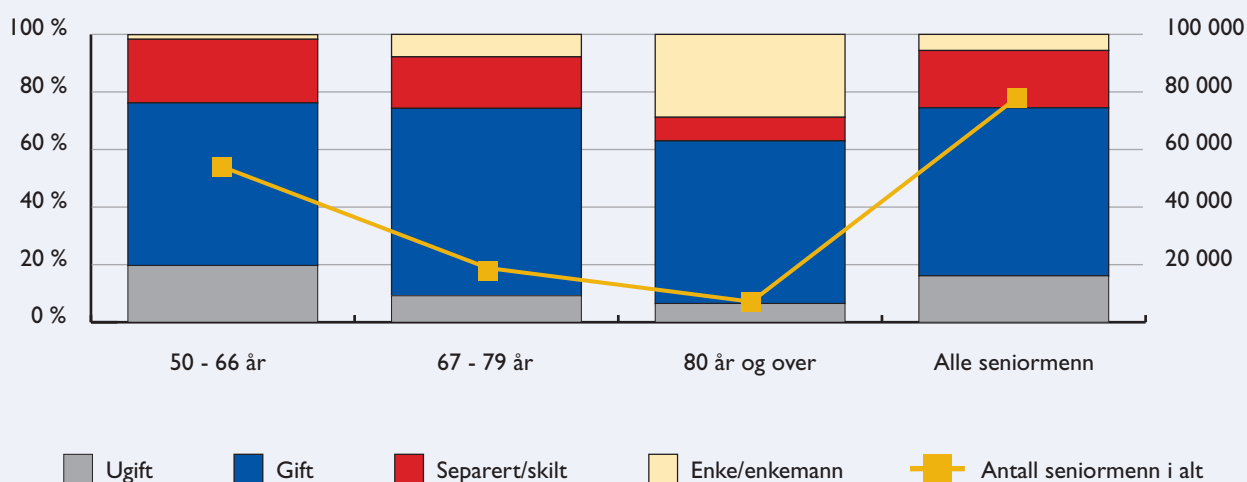
Flere blir aleneboende med alderen...

Dersom vi ser på personer 67 år og eldre som bor i private husholdninger, viser tallene at andelen som bor alene – ikke overraskende – er klart større for aldersgruppen 80 år og eldre enn for de øvrige aldersgruppene. Mens 40,6 prosent i aldersgruppen 67-79 år bor alene, er andelen 64,2 prosent blant de aller eldste ved inngangen til 2011. Dette bildet er omtrent det samme også om vi velger å se på årene fra 2005 og frem til nå.

Det at de aller eldste blir aleneboende, bekreftes også gjennom at andelen enker/enkemenn stiger betydelig med økende alder. Blant personer 80 år og eldre bosatt i Oslo per 1.1.2011, er andelen enker/enkemenn 52,7 prosent mot 17,4 prosent i aldersgruppen 67-79 år. Kun 3,4 prosent av de aller yngste seniorene (50-66 år) er enker/enkemenn.

... og dermed endres også sivilstanden

Om lag halvparten av seniorene er gifte, og halv-

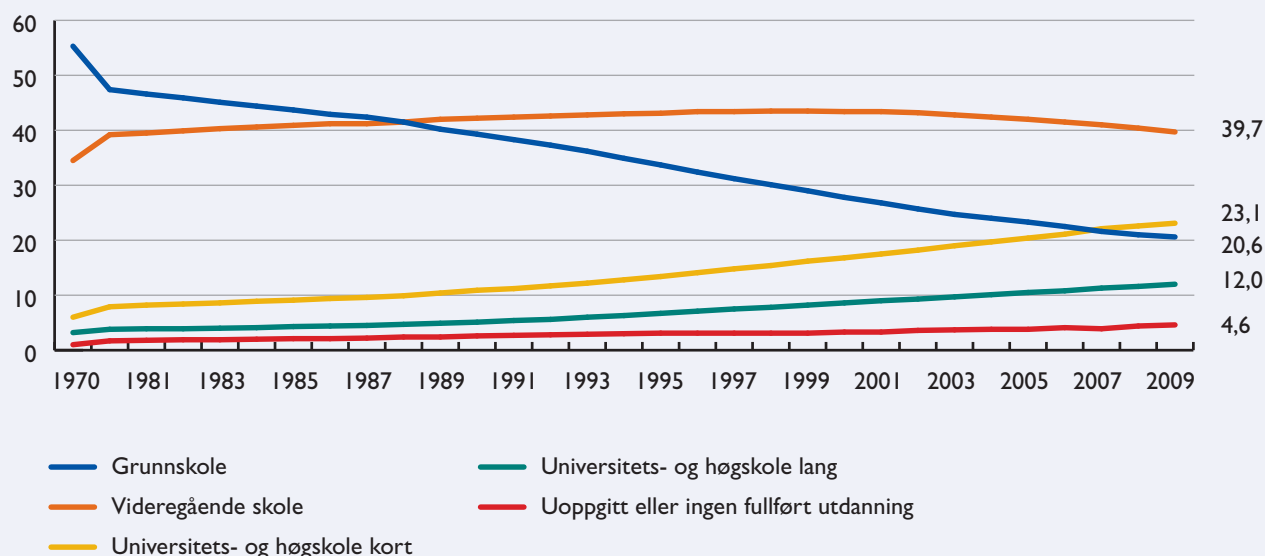
Figur 3: Sivilstand etter alder for seniorkvinner i Oslo og antall kvinner i alt. 1.1.2011.**Figur 4:** Sivilstand etter alder for seniormenn i Oslo og antall menn i alt. 1.1.2011.

parten av de gifte er igjen menn (54,3 prosent). Dette henger igjen sammen med at seniormennene som oftest har en yngre ektefelle. Forskjellene mellom kvinner og menn er tydelige når vi ser på sivilstand og økende alder. For aldersgruppen 50-66 år er det ikke snakk om noen forskjeller mellom kjønnene, men for aldersgruppen 80 år og over er derimot forskjellene markante. Mer enn halvparten (63,8 prosent) av kvinnene har nå blitt enker, mens halvparten (56,5 prosent) av mennene er gifte.

Det er et fåtall - 15,1 prosent - av senioren som

er ugifte. Antall ugifte menn og kvinner er omtrent like store, men de ugifte kvinnene er klart eldre enn de ugifte mennene.

En ting er å se på hvor mange senioren som bor i Oslo og fordeling etter kjønn og sivilstand. Nå skal vi se litt på noen andre kjennetegn ved denne gruppen slik som utdanning, tilknytning til arbeidslivet og inntekt. Med andre ord; noen utvalgte sosio-økonomiske kjennetegn.

Figur 5: Utdanningsnivå blant personer 50 år og eldre i Oslo. 1970-2009. Prosent

Flere seniorer med høyere utdanning

Per 1. oktober 2009 hadde 35,1 prosent av Oslos seniorer utdanning på enten universitets- eller høyskolenivå. De aller fleste hadde fullført en kortvarig utdanning, mens 12 prosent av seniorenene har fullført en utdanning av 4-årsvarighet eller mer på universitets- eller høyskolenivå¹.

Mens over halvparten (55,3 prosent) av seniorenene i 1970 hadde grunnskole som sin høyeste fullførte utdanning, gjelder dette for knapt en femtedel i 2009 (20,6 prosent). Det er særlig andelen med universitets- og høyskoleutdanning av kort varighet som har økt. Økningen for denne gruppen har vært på 17,1 prosentpoeng fra 1970 til 2009.

Lavere andel som mottar økonomisk sosialhjelp

Et mål som ofte benyttes for å se på økonomiske levekår, er mottak av økonomisk sosialhjelp. Vi skal også si litt om dette. Vi ser her kun på de som står som faktiske mottakere, men for flere vil det her være snakk om mottak på vegne av flere. Det er likevel slik at langt de fleste seniorenene som mottar økonomisk sosialhjelp, oppgir å være enslige. Blant mottakerne av økonomisk sosialhjelp i Oslo i 2009 var om lag tre av fire (70 prosent) i alderen 50-66 år enslige, mens den tilsvarende andelen for 67 år

¹Mer om definisjoner se: <http://www.ssb.no/utniv/>

og eldre var noe høyere (74 prosent).

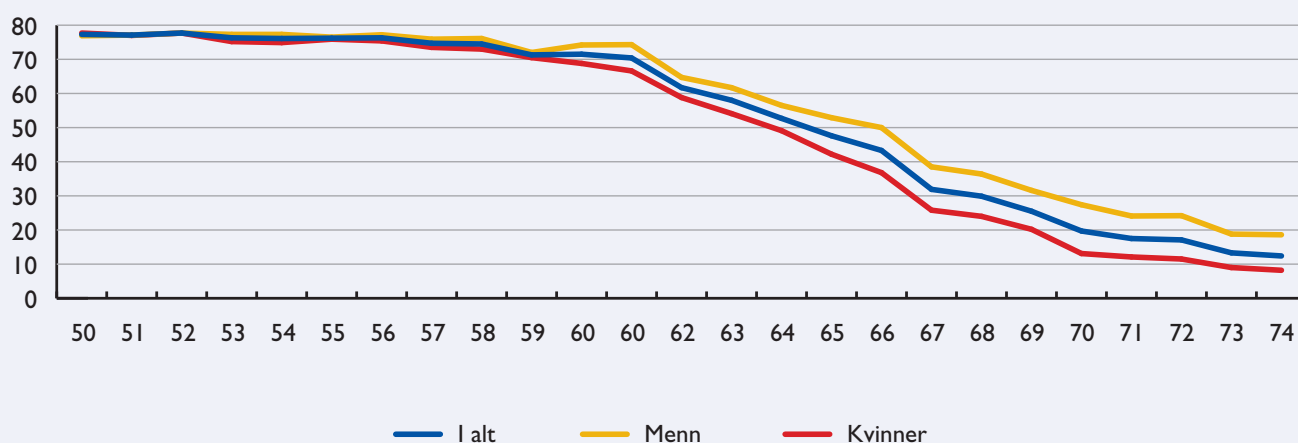
Blant Oslos seniorer er det en lavere andel som mottar økonomisk sosialhjelp enn hva som er tilfelle i hele befolkningen. Mens 3,9 prosent av Oslos innbyggere (18 år og over) mottok økonomisk so-

mens andre aldersgrupper igjen i større grad har behov for tilskudd som økonomisk sosialhjelp.

Kvinner tidligere ut av arbeidslivet enn menn ...

Andelen sysselsatte synker som ventet, kraftig jo

Figur 6: Sysselsatte seniorer i Oslo per 4. kvartal 2009 etter kjønn og alder. Prosent

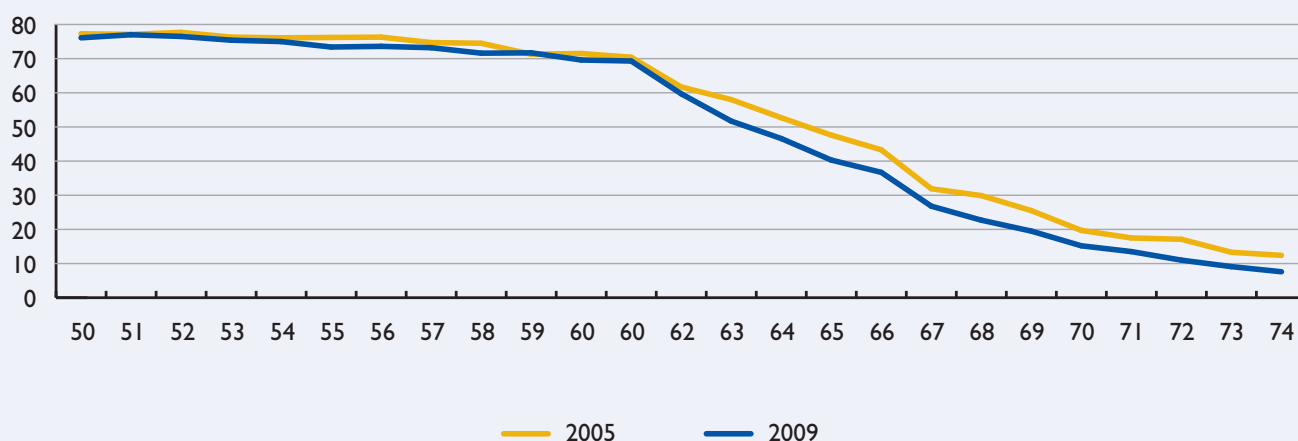
sialhjelp i 2009, var andelen blant 50-66 åringene 3,5 prosent. Blant personer 67 år og over mottok kun 0,6 prosent økonomisk sosialhjelp dette året. Andelen seniorer i alt som har mottatt økonomisk sosialhjelp har holdt seg på om lag 2,5 prosent i årene 2004-2009.

For mange seniorer kan det være slik at bostøtteordningen dekker behovet for økonomisk støtte,

eldre del av befolkningen vi ser på. Mens 77,3 prosent av 50-åringene er sysselsatte per 4. kvartal 2009, er den samme andelen 12,4 prosent blant 74-åringene.

Det er særlig fra begynnelsen av 60-årene at andelen sysselsatte begynner å gå ned. Dette gjelder både for kvinner og menn, og 62 år fremstår her som et særlig skille. Det er også på dette tids-

Figur 7: Sysselsatte seniorer i Oslo per 4. kvartal etter alder. 2005 og 2009. Prosent

punktet at forskjellene i sysselsettingsgrad mellom kvinner og menn kommer tydeligere frem. Ved 65-årsalderen er andelen sysselsatte kvinner i Oslo 42,2 prosent, tilsvarende andel for menn er 52,9 prosent. Ved 50-årsalderen var de tilsvarende tallene 77,7 prosent for kvinner og 76,9 prosent for menn.

... men stadig flere står lengre i arbeid uansett kjønn

Sammenligner vi andelen sysselsatte etter alder i 2009 med tall for 2005, ser vi at andelen sysselsatte gjennomgående har økt i denne perioden. Dette skjer til tross for at det fortsatt er en markant nedgang i sysselsettingen ved 60-årsalderen. Økningen i andelen sysselsatte er særlig synlig for de eldste aldersgruppene, og det gjelder for både kvinner og menn. Eksempelvis var 12,4 prosent av 74-åringene sysselsatte i 2009, mens tilbake i 2005 var den tilsvarende andelen 7,6 prosent.

Stadig mer i inntekt, men også mer i gjeld

I løpet av tiden fra å være yngre til å bli eldre senior, endres også inntektsbildet. De aller fleste forlater arbeidslivet i løpet av 60-årene, og man går da fra en situasjon hvor yrkesinntekt er den viktigste inntektskilden til at trygd/pensjoner blir den viktigste. Sammenlignet med tidligere pensjonister, har dagens pensjonister et klart bedre pensjonsgrunnlag gjennom opptjening av rettigheter i folketrygden. Mange har i tillegg tjenestepensjon og oppsparte midler som gir gode renteinntekter.

Vi har her valgt å se nærmere på den gruppen av seniorer som tradisjonelt sett har vært pensjonister, nemlig personer 67 år og eldre. Mens prisstigningen fra 2001 til 2009 har vært på 15,6 prosent, har til sammenligning ulike hovedposter fra likningen for denne gruppen økt betydelig mer i den samme tidsperioden.

Tabell 1:

Ulike beløp fra likningen. Gjennomsnitt for personer 67 år og over med beløp. 2001-2009. Kroner

	2001	2003	2005	2007	2009
Bruttoinntekt	220 000	251 300	295 800	306 800	326 800
Personinntekt lønn	76 100	84 700	99 100	123 600	158 600
Utliknet skatt	50 800	53 600	61 500	74 400	78 900
Alminnelig inntekt etter særfradrag	163 500	187 600	226 000	227 300	239 700
Bankinnskudd	299 400	350 900	372 700	450 400	514 700
Skattepliktig bruttoformue	732 500	798 700	873 400	1 179 700	1 349 000
Gjeld	174 100	202 400	270 400	348 100	384 300
Personer med bruttoinntekt	65 793	62 629	60 814	60 052	59 636
Personer med personinntekt lønn	7 882	7 801	7 831	8 582	9 296
Personer med utliknet skatt	61 761	58 603	56 796	55 503	55 068
Personer med alminnelig inntekt etter særfradrag	65 182	61 882	60 363	59 671	59 052
Personer med bankinnskudd	63 871	60 928	59 137	58 650	58 360
Personer med skattepliktig bruttoformue	64 766	61 773	59 963	59 325	58 998
Personer med gjeld	33 621	33 324	34 372	35 748	37 305

Ulike beløp fra likningen. Gjennomsnitt for alle personer 67 år og over. 2000-2009. Kroner

Bruttoinntekt	218 400	249 200	293 500	304 800	324 600
Personinntekt lønn	9 100	10 500	12 700	17 500	24 600
Utliknet skatt	47 400	49 800	57 000	68 300	72 300
Alminnelig inntekt etter særfradrag	160 900	184 000	222 600	224 400	235 800
Bankinnskudd	288 600	338 500	359 700	437 000	500 400
Skattepliktig bruttoformue	716 100	781 200	854 500	1 157 800	1 325 900
Gjeld	88 300	106 800	151 600	205 800	238 800

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Velger vi å se på bruttoinntekten (som omfatter lønnsinntekter, næringsinntekter, pensjoner og kapitalinntekter), har gjennomsnittet for aldersgruppen 67 år og over økt med nesten 50 prosent i årene fra 2001 til 2009. Dersom vi ser på personinntekt som kommer fra lønnsarbeid, har gjennomsnittet i perioden fra 2001 til 2009 mer enn fordoblet seg.

Dette kan ses i sammenheng med hva vi tidligere har påpekt om at andelen sysselsatte seniorer øker, og at dette gjelder særlig blant de som har passert 60 år. Inntektene øker klart for de som er 67 år eller eldre fra 2001 til 2009, men det er også verdt å merke seg at den gjennomsnittlige gjelden har økt betydelig i den samme perioden. Den gjennomsnittlige gjelden har i denne perioden mer enn fordoblet seg.

Tabell 2: Beboere i institusjoner for pleie og omsorg som bydelene betaler for per 31.12 etter alder. 2008-2010. Antall og andel av befolkningen (per 1.1. påfølgende år)

Antall beboere			
	2008	2009	2010
50-66 år	339	339	355
67-79 år	814	787	774
80 år +	3 811	3 727	3 757
I alt	4 964	4 853	4 886
Andel av befolkningen (prosent)			
	2008	2009	2010
50-66 år	0,3	0,3	0,3
67-79 år	2,3	2,1	2,1
80 år +	16,3	16,2	16,4
I alt	4,4	4,2	4,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Bydelsstatistikken

Når vi skal se på utviklingen i inntekt, er det slik at for enkelte inntektsbegrep vil det være snakk om relativt store forskjeller etter hvorvidt man velger å benytte gjennomsnitt for alle eller kun for de som har beløp. Dette gjelder særlig for størrelser som er knyttet til deltakelse i arbeidslivet. I tabell 1 er det derfor skilt mellom de som har beløp og de som ikke har beløp.

Tabell 3: Brukere av hjemmetjenester per 31.12 etter alder. 2008-2010. Antall og andel av befolkningen (per 1.1. påfølgende år)

Antall brukere			
	2008	2009	2010
50-66 år	2 441	2 608	2 672
67-79 år	3 307	3 181	3 136
80 år +	8 306	8 209	7 936
I alt	14 054	13 998	13 744
Andel av befolkningen (prosent)			
	2008	2009	2010
50-66 år	2,4	2,5	2,5
67-79 år	9,2	8,7	8,3
80 år +	35,5	35,6	34,6
I alt	8,8	8,6	8,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Bydelsstatistikken

Ved å se på husholdningenes inntekt kunne vi gitt et langt mer dekkende bilde på den økonomiske situasjonen til Oslos seniorer. I et levekårsperspektiv er det den samlede husholdningsinntekten som betyr mest, i og med at det å bo i samme husholdning også gjerne omfatter å dele inntekter og utgifter. Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk viser at de senere årene er det ingen husholdninger som har hatt så gunstig inntektsutvikling som eldre seniorer, det vil si de som er 67 år eller eldre.

Dersom helsen svikter, er pleie- og omsorgstilbudet viktig

En ting er hvor mange seniorer som bor i Oslo, en annen er deres økonomiske situasjon – et siste forhold som vi skal si litt om er behovet for pleie- og omsorgstjenester. Å bli eldre innebærer for mange også helsemessige utfordringer. Flere får med alderen problemer med å utføre enkle gjøremål, og blir dermed i mindre grad i stand til å klare seg selv.

Målt som andel av befolkningen, er det få seniorer under 80 år i Oslo som har behov for pleie- og omsorgstjenester. Andelen av Oslos befolkning over 80 år som bor i institusjon som bydelene betaler for, har vært stabil på noe i overkant av 16 prosent i perioden 2008 til 2010. I den samme perioden har samtidig antall institusjonsbeboere (80 år og over) vært meget stabil.

Dersom vi ser på brukere av hjemmetjenester, så viser dette det samme bildet som for bruken av institusjonsplasser. Andelen som mottar hjemmetjenester er klart større for de som har passert 80 år, samtidig som andelen har vært relativt stabil fra 2008 til 2010. Et tilsvarende bilde gjelder for både hjemmesykepleie og praktisk bistand.

En ting er å se på hvor mange eldre som mottar tjenester – enten dette skjer hjemme eller i institusjon – en annen ting er å se hvor mange som ikke mottar noen form for tjenester. I 2010 var 9 av 10 i aldersgruppen 67-79 år ikke-mottakere, mens for aldersgruppen 80 år og over er den tilsvarende andelen 49 prosent.

Antall seniorer antas å øke kraftig i årene fremover

I de siste befolkningsfremskrivningene som Oslo kommune har utarbeidet, legges det opp til at det i 2030 vil være 33 prosent flere Osloborgere i alderen 50-66 år enn hva det er i dag. Blant personer 67 år og eldre forventes det en vekst på 51 prosent. Det er særlig i gruppen 67-79 år at denne veksten vil komme, med 65 prosents økning frem mot 2030. Denne utviklingen henger tett sammen med aldringen av de store etterkrigskullene. Ser vi derimot på den forventede befolkningsutviklingen i et noe kortere tidsperspektiv – slik som frem til utgangen av 2016 – antas det at det vil skje en nedgang i aldersgruppen 80 år og over på 7 prosent i løpet av disse årene. Aldersgruppen 67-79 år antas å vokse med 27 prosent, mens de yngste seniorene (50-66 år) forventes å øke med 6 prosent.

Flere eldre medfører utfordringer for velferden. Kostnadene til pensjoner og helse- og omsorgstjenester øker. Dette er ikke bare et finansierings-spørsmål, men også et spørsmål om tilgangen på arbeidskraft i helse- og omsorgsektoren.

Tekst: Laila Kleven

Kilder:

Oslo kommune: Bydelsstatistikken og Befolkningsfremskrivning 2012-2030

Statistisk sentralbyrå: Ulike statistikker (Befolkning, utdanning med mer.)

Statistisk sentralbyrå: Statistiske analyser 120 Seniorer i Norge 2010

Mer informasjon finner du på

e-post:
oslostatistikken@uke.oslo.kommune.no
internett:
www.uke.oslo.kommune.no/oslostatistikken/

Returadresse

Oslo kommune,
Utviklings- og kompetanseetaten
Postboks 6538 Etterstad
0606 OSLO